

Saarijärven Vesiosuuskuntaselvitys

Hallinto ja palvelut

Samuli Peiponen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2016
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma.
Luonnonvara- ja ympäristöala

Tekijä(t) Peiponen, Samuli	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 1.6.2016
	Sivumäärä 51	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Saarijärven vesiosuuskuntaselvitys Hallinto ja palvelut		
Tutkinto-ohjelma Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Arto Riihinen, Nina Pimiä		
Toimeksiantaja(t) Saarijärven kaupunki		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimuksessa Saarijärven kaupunki toivoi selvitettävän Saarijärven alueen vesiosuuskuntien nykyisen toiminnan hallinnon ja palveluiden osalta. Lisäksi pyydettiin katsausta vesiosuuskuntien keskinäisen yhteistyön, vesiosuuskuntien ja Saarijärven kaupungin välisen yhteistyön, vesiosuuskuntien ja Saarijärven Vesihuolto Oy:n välisen yhteistyön sekä vesiosuuskuntien ja yksityisten palveluntarjoajien välisen yhteistyön lisäämiseen hallinnossa ja palveluissa.</p> <p>Tutkimus toteutettiin Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskunnille suunnatuilla kyselyillä. Kyselyt tehtiin haastatteluina kahdeksan osallistuneen vesiosuuskunnan puheenjohtajan kanssa. Haastattelukysymykset koskivat muun muassa vesiosuuskuntien maksuja ja hinnoittelua, hallinnon, kirjanpidon ja laskutuksen hoitamista sekä vesihuoltolain mukaisen tietojen dokumentointia. Haastattelussa oli tarkoitus hankkia tietoa vesiosuuskuntien nykyisen toiminnan lisäksi vesiosuuskuntien toiveista tulevien yhteistyömahdollisuuksien suhteen. Vesiosuuskuntien tulevaisuutta ajatellen otettiin selvitettäväksi seuraavat vaihtoehdot: vesiosuuskuntien jatkaminen itsenäisesti, vesiosuuskuntien välisen yhteistyön lisääminen, vesiosuuskuntien ja Saarijärven kaupungin välinen yhteistyö, vesiosuuskuntien ja Saarijärven Vesihuolto Oy:n välinen yhteistyö, vesiosuuskuntien hallinnon yhdistyminen sekä vesiosuuskuntien yhteistyö yksityisten palveluntarjoajien kanssa. Tuloksena saavutettiin kokonaiskuva vesiosuuskuntien hallinnon ja palveluiden nykyisestä yhteistyöstä ja ehdotuksia tulevien yhteistyömuotojen lisäämiseksi. Lopulta varteenotettavaksi yhteistyön vaihtoehdoksi valikoitui vesi-isännöinti, joka voisi toteutuessaan mahdollistaa uuden vesihuoltoalan rittäjyyden syntyminen Saarijärvelle.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Vesiosuuskunnat, vesihuolto, Saarijärvi		
Muut tiedot		

Author(s) Peiponen, Samuli	Type of publication Bachelor's thesis	Date Language of publication:
	Number of pages 55	Permission for web publication: x
Title of publication Report of water cooperatives in Saarijärvi Administration and services		
Degree programme Rural economy degree programme		
Supervisor(s) Mr Arto Riihinen, Mrs Nina Pimiä		
Assigned by Saarijärven kaupunki		
Abstract <p>In this study was hoped by city of Saarijärvi to find out present operations in water cooperatives in area of Saarijärvi concerning administration and services and were also asked an overview about adding co-operation in administration and services between water cooperatives, co-operation between water cooperatives and city of Saarijärvi and co-operation between water cooperatives and Saarijärven Vesihuolto Oy.</p> <p>This study was put into practise by inquiries directed to water cooperatives in city of Saarijärvi area. Inquiries were made by interwievs with 8 water cooperatives chairpersons on the spot. Interwiev questions included for example payments and pricing in water cooperatives, arranging administration, accounting and billing and also documentation of knowledge compatible with Finnish vesihuoltolaki. These interwievs meaning was to find information about present operations in water cooperatives and additionally about water cooperatives wishes about becoming co-operation opportunities. Thinking water cooperatives future were taken these options to be explored: water cooperatives continuing intependently, adding co-operation between water cooperatives, co-operation between water cooperatives and city of Saarijärvi, co-operation between water cooperatives and Saarijärven Vesihuolto Oy, uniting water cooperatives administration co-operation with individual service producers. As a result was reached an overall picture about present co-operation in water cooperatives administration and services and suggestion how to add forms of co-operation in future. Eventually water management was chosen to be a recommended option, which could, when coming true enable new entrepreneurship in water supply sector to be born into city of Saarijärvi.</p>		
Keywords/tags (subjects) water cooperatives, water supply, Saarijärvi		
Miscellaneous		

Sisältö

1 Johdanto	3
2 Tutkimusasetelma	5
3 Tietoperusta	7
3.1 Vesiosuuskuntiin liittyvä lainsäädäntö	7
3.2 Vesihuoltolainsäädäntö.....	8
3.2.1 Vesihuollon tietojärjestelmä	8
3.2.2 Tilinpäätöstietojen ja toimintakertomuksen julkaiseminen	8
3.2.3 Maksut ja hinnoittelun perusteet	9
3.2.4 Vesihuoltolaitoksen määritelmä	10
3.3 Vesiosuuskuntien toimintojen ja palveluiden järjestämisen vaihtoehdot	11
4 Vesiosuuskuntahaastattelujen tulokset	15
4.1 Vesiosuuskuntien kysely.....	15
4.2. Vesiosuuskuntien taloudenhallinta ja hinnoittelu	16
4.2.1 Talousveden hinnoittelu	16
4.2.2 Jäteveden hinnoittelu.....	20
4.2.3 Hallinnoinnin, kirjanpidon ja laskutuksen hoito ja vuosikulut	21
4.2.5. Päivystystoiminnan ja huoltotoiminnan vuosikulut.....	24
4.2.6. Oman pääoman ja vieraan pääoman määrä.....	28
4.2.7. Käyttökustannukset ja korjausinvestoinnit.....	30
4.2.8. Vesihuollon tietojen dokumentointi	31
4.3. Vesiosuuskuntien välinen yhteistyö ja tulevaisuuden suunnitelmat.....	33
5 Johtopäätökset	34
6 Pohdinta	38
Lähteet	43
Liitteet	45
Liite 1. Esimerkki vesiosuuskunnan toiminta-alueesta	45

Kuviot

Kuvio 1 Talousveden hinta vesiosuuskunnissa €/m³ n = 8.	17
Kuvio 2 Vesiosuuskuntien perusmaksut €/vuosi n= 8	18

Kuvio 3 Vesiosuuskuntien liittymämaksut €/liittymä n= 8.....	20
Kuvio 4 Jäteveden hinta vesiosuuskunnissa €/m³ n= 3. Hintoihin sisältyy alv.	21
Kuvio 5. Hallinnon, kirjanpidon ja laskutuksen vuosikulut vesiosuuskunnissa n= 8	22
Kuvio 6 Vesiosuuskuntien hallinnoinnin vuosikulut €/liittyjä, talousvesi. n= 8.....	23
Kuvio 7 Vesiosuuskuntien hallinnoinnin vuosikulut €/m³, talousvesi. n= 8.....	24
Kuvio 8. Päivystystoiminnan vuosikulut vesiosuuskunnissa n= 8	25
Kuvio 9. Päivystystoiminnan vuosikulut vesiosuuskunnissa €/liittyjä n= 4	25
Kuvio 10. Päivystystoiminnan vuosikulut vesiosuuskunnissa €/verkosto km n= 4..	26
Kuvio 11. Huoltotoiminnan vuosikulut vesiosuuskunnissa € n= 8	27
Kuvio 12. Huoltotoiminnan vuosikulut vesiosuuskunnissa €/liittyjä n= 8.....	27
Kuvio 13. Huoltotoiminnan vuosikulut vesiosuuskunnissa €/ verkosto km n= 8.....	28
Kuvio 14. Vesiosuuskuntien oman pääoman määrät € n= 8.....	29
Kuvio 15. Vesiosuuskuntien vieraan pääoman määrät n= 8.....	30
Kuvio 16. Vesiosuuskuntien korjausinvestointikassat n= 8	31
Kuvio 17. Vesihuollon tietojärjestelmän käyttöönotto vesiosuuskunnissa n= 8	32
Kuvio 18. Vesihuoltolain 20 §: n mukaisten tietojen julkaisu vesiosuuskunnissa n= 8	33
Taulukot	
Taulukko 1. Kyselyihin osallistuneiden vesiosuuskuntien perustiedot	51

1 Johdanto

Opinnäytetyössä oli toimeksiantajana Saarijärven kaupunki. Saarijärvi on Keski-Suomessa sijaitseva noin 9900 asukkaan kaupunki. Työn yhteistyökumppaneita olivat Saarijärven Vesihuolto Oy sekä yhdeksän Saarijärven kaupungin alueella sijaitsevaa vesiosuuskuntaa. Saarijärven kaupungin ja Saarijärven Vesihuolto Oy:n toimesta asetettiin vuonna 2015 lokakuussa tavoitteeksi selvittää Saarijärven kaupungin alueella toimivien vesiosuuskuntien yhteistyön mahdollisuudet hallinnon ja palveluiden järjestämisen osalta. Tämän lisäksi tavoitteena oli myös tutkia mahdollisuudet uuden vesihuoltoalan yrittäjyyden syntymiselle Saarijärvelle.

Työssä keskityttiin nimenomaan Saarijärven kaupungin alueella toimivien vesiosuuskuntien hallinnon ja palveluiden yhteistyön nykytilanteeseen vuoden 2016 alussa ja kehittämiseen tulevaisuudessa. Työssä käsiteltyjä asioita voidaan periaatteessa soveltaa myös Suomen muihin vesiosuuskuntiin, joten työllä saattaa olla myös yhteiskunnallista merkitystä. Vesiosuuskuntien toiminta on suurelta osin samankaltaista eri puolilla Saarijärveä, mutta vesiosuuskuntien nykytilanne kuitenkin vaihtelee riippuen siitä, kuinka hallinnointi ja palvelut on niissä järjestetty.

Aikaisemmat selvitykset (Pimiä 2015, 16) ja ennakko-oletukset kuitenkin osoittavat, että vesiosuuskunnilla on kehittämisen tarpeita hallinnon ja palveluiden osa-alueilla kuten dokumentoinnissa ja hinnoittelussa.

Vesihuoltolaitoksella tarkoitetaan tässä työssä sellaista laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan vahvistamalla toiminta-alueella. Vesihuoltolain määritelmä koskee myös sellaisia laitoksia, jotka huolehtivat toiminta-alueella ainoastaan talousveden jakelusta tai viemäroinnistä (Belinskij, 2015).

Tässä laissa tarkoitetaan: vesihuoltolaitoksella laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella (L 22.8.2014/681 3§ 1 mom kohta 3).

Vesiosuuskunnalla tarkoitetaan tässä työssä liiketaloudellista toimintaa harjoittavaa vesihuoltolaitosta, jonka yhtiömuotona on osuuskunta ja joka noudattaa toiminnassaan osuuskuntalakia. Vesiosuuskuntien perustamisen tarkoituksena on vesihuolto- palveluiden järjestäminen jäsenilleen. Osuuskunnan perustamiseen tarvittava jäsenmäärä on vaihtuva. Vesiosuuskunnan voivat perustaa lähes ketkä tahansa henkilöt, mutta vesiosuuskunnan toiminnan järjestämisessä vaaditaan kuitenkin vesihuoltoon liittyvän lainsäädännön ja muun toimintaan liittyvän keskeisen lainsäädännön velvoitteiden tuntemusta (Koskela, 2012).

Vesiosuuskuntien yhteistyöhön liittyvien aikaisempien selvitysten (Pimiä, 2015) pohjalta voidaan todeta, että talkootyö on edelleen yleistä vesiosuuskunnissa, vaikka olisi tarvetta myös ammattimaisten toimijoiden käytölle. Vesiosuuskunnan palveluiden järjestämisestä on vastuussa vesiosuuskunnan hallitus.

Työhön kuului katsaus Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskuntien nykytilanteeseen vuoden 2016 alussa ja omia pohdintoja sekä ehdotuksia siihen, kuinka vesiosuuskuntien hallinnon ja palveluiden yhteistyön mahdollisuuksia voitaisiin tulevaisuudessa kehittää. Tavoitteena oli herätellä vesiosuuskuntia pohtimaan ratkaisuvaihtoehtoja vesihuollon toimintaympäristössä esiintyvien haasteiden hoitamiseen. Vesihuoltolakia uudistettiin syksyllä 2014, jolloin muun muassa vesihuollon tietojen dokumentointia tarkennettiin.

Ongelman ratkaisemiseksi työssä oli tarkoitus esitellä vesiosuuskunnille sellaisia yhteistyön keinoja, joista saavutettaisiin hyötyjä hallinnon ja palveluiden järjestämisessä. Yhteistyön lisääminen hallinnon ja palveluiden alueilla olisi vesiosuuskunnille tärkeää ja hyödyllistä, sillä yhteistyö niiden järjestämisessä saattaisi lisätä laitosten toimintavarmuutta mahdollisten häiriötilanteiden sattuessa. Työssä yhtenä lisäarvona oli siis paikallisen vesihuoltotoiminnan kehittäminen.

Saarijärven vesiosuuskuntien yhteistyön mahdollisuuksien selvittäminen on aiheena hyödyllinen, sillä on tärkeää selvittää, onko vesiosuuskuntien toimintaan tulossa tulevaisuudessa muutoksia, kun taas vesihuollon toimintaympäristö on kokenut merkittäviä muutoksia muun muassa lainsäädännössä.

2 Tutkimusasetelma

Opinnäytetyön tutkimusongelmana oli selvittää, mitkä ovat Saarijärven kaupungin, Saarijärven Vesihuolto Oy:n ja Saarijärven kaupungin alueella toimivien vesiosuuskuntien yhteistyön mahdollisuudet hallinnon ja palveluiden järjestämisen osalta.

Työssä kartoitettiin vesiosuuskuntien hallinnon, palveluiden ja talouden nykytilanne vuoden 2016 alussa ja tarjottiin vaihtoehtoja Saarijärven kaupungin ja Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskuntien välisiin yhteistyömahdollisuuksiin. Lisäksi työssä käsiteltiin mahdollisesti syntyvän uuden vesihuoltoalan yrittäjyyden laajuutta.

Tutkimuskysymyksessä haettiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Mikä on vesiosuuskunnan talouden tila: Kattavatko nykyiset taksat kustannukset ja tulevat korjausinvestoinnit?
- 2) Millaista hyötyä vesiosuuskuntien yhteistyö hallinnossa voisi tuoda?
- 3) Millaisia käytännön yhteistyömahdollisuuksia vesiosuuskunnilla olisi hallinnon ja palveluiden järjestämisessä ja voidaanko hallinto ja palvelut järjestää yhteistyön lisäksi muulla tavalla?

Alussa tutkittiin, millaista yhteistyötä vesiosuuskuntien hallinnon ja palveluiden välillä on nykyisin ja millaisia kehittämisedellytyksiä vesiosuuskuntien hallinnossa ja palveluissa on.

Opinnäytetyössä etsittiin vastauksia kysymyksiin, millaista hallinnon ja palveluiden järjestämiseen liittyvää yhteistyötä Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskunnilla, Saarijärven kaupungilla ja Saarijärven Vesihuolto Oy:llä on nykyisin ja millä edellytyksillä Saarijärven kaupunki, Saarijärven Vesihuolto Oy ja Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskunnat olisivat valmiita lisäämään yhteistyötä tulevaisuudessa.

Työssä on rajauduttu tutkimaan Saarijärven kaupungin alueella toimivien vesiosuuskuntien toimintaa ja yhteistyön mahdollisuuksia Saarijärven kaupungin ja Saarijärven Vesihuolto Oy:n kanssa. Työssä keskitytään vesiosuuskuntien hallintoon ja palveluiden järjestämiseen ja niiden kehittämiseen sekä taloudenhallintaan, joista on selvitettävänä hallinnon, kirjanpidon ja laskutuksen hoito ja vuosikulut sekä taloudenhallinnan osalta hinnoittelun perusteet.

Aineistonkeruumenetelmänä oli tarkoituksena käyttää vesiosuuskunnille suunnattua kyselytutkimusta. Kyselytutkimus toteutettiin paikan päällä tehtävinä haastatteluina. Kyseiset aineistonkeruumenetelmät valittiin, koska paikan päällä tehtävillä haastatteluilla on todennäköisempää saavuttaa suurempi vastausprosentti ja aiheen kannalta perusteellisempia vastauksia kuin ainoastaan postin tai sähköpostin kautta lähetettävillä kyselylomakkeilla tai puhelinkyselyillä.

Tutkimusmenetelmänä oli tässä työssä kvantitatiivinen tutkimus, sillä työ sisältää lyhyitä viittauksia aikaisempien tutkimusten johtopäätöksiin ja teorioihin. Havaintoaineisto sopii määrälliseen, numeeriseen mittaamiseen (Hirsjärvi, 2013, 140.) Perusjoukoksi tässä työssä ovat valikoituneet seuraavassa mainitut 9 Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskuntaa, ja otoksena 9 niitä edustavaa henkilöä.

Hoikankylän Vesiosuuskunta

Vesiosuuskunta HKM

Kekkilän Vesiosuuskunta

Kurensaaren Vesiosuuskunta

Länsi-Kalmarin Vesiosuuskunta

Osuuskunta Lanne-Vesi

Osuuskunta Läikäys

Osuuskunta Peltokylä-Häkkilä

Ryöppälän-Kallinkosken Vesihuolto-osuuskunta

3 Tietoperusta

3.1 Vesiosuuskuntiin liittyvä lainsäädäntö

Vuonna 2014 päivitetty vesihuoltolaki ja siitä johtuvien uusien velvoitteiden noudattaminen kuuluvat vesihuoltolaitosten toimintaan, mutta muutosten seuranta pidetään usein työläänä ja haasteellisena pienissä vesihuoltolaitoksissa.

Lainsäädännön noudattaminen kuitenkin kuuluu sekä kuntien vesihuoltolaitoksille että vesiosuuskunnille. Vesihuoltolaitosten velvollisuudet pohjautuvat vesihuoltolakiin (119/2001), terveydensuojelulakiin (763/1994), terveydensuojeluasetukseen (1280/1994) ja talousvesiasetukseen (461/2000).

Vesihuoltolaitosten toimintaa ohjaavat myös ainakin maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999), vesilaki (587/2011), kirjanpitolaki (1336/1997) ja kuluttajansuojalaki (38/1978).

Vesiosuuskunnissa velvoitteiden noudattamisesta ovat yleensä vastuussa vesiosuuskunnan hallitus. Oletettavasti osa vesiosuuskuntien vastuuhenkilöistä ja hallituksen jäsenistä ei ole vielä selvillä lainsäädännön säätämistä toimintaan liittyvistä velvollisuuksista. Näin on ainakin toiminta-alueisiin ja vesihuollon tietojärjestelmään liittyvän lainsäädännön osalta, mikä käy ilmi vesiosuuskunnille suunnatun kyselyn vastauksista.

On odotettavissa, että voimassa olevan lainsäädännön velvoitteita on hankala toteuttaa pienillä laitoksilla vesiosuuskuntien resursseista ja vähäisestä asiantuntemuksesta johtuen. Vesiosuuskunnissa uudet velvoitteet kasvattavat tarvetta ostopalveluihin, mikä taas vaatii enemmän taloudellista panostusta.

3.2 Vesihuoltolainsäädäntö

3.2.1 Vesihuollon tietojärjestelmä

Suomen ympäristökeskus vastaa vesihuollon tietojärjestelmän ylläpidosta yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa. Vesihuoltolaitos lähettää vesihuollon tietojärjestelmään vesihuoltopalveluidensa hinnat ja niiden määräytymisperusteet sekä tiedot, joita tarvitaan vesihuollon tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavien tunnuslukujen laskemisessa. Vesihuoltolaitoksen täytyy saattaa tiedot verkostojen sijainnista sähköiseen muotoon 15 §: n 1 momentissa osoitetulla tavalla viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2016 (VHL 20 d §).

Vesihuollon tietojärjestelmä on vesihuoltolakiin perustuva, joten sen käyttäminen tai käyttämättä jättäminen ei ole vapaavalintaista. Mikäli vesihuoltolaitoksella on kunnan vahvistama toiminta-alue, tulee VEETI-tietojärjestelmä ottaa käyttöön. (Vesihuoltolaitostietojärjestelmä (VEETI) – ohjeita tiedontuottajille 2016).

3.2.2 Tilinpäätöstietojen ja toimintakertomuksen julkaiseminen

Vesihuoltolaitoksen täytyy julkaista tietoverkossa 20 §:ssä tarkoitetut tilinpäätöstiedot ja 20 a §:ssä tarkoitettu toimintakertomus. Lisäksi laitoksen on julkistettava tietoverkossa vesihuollon toimitusehdot ja hinnoittelun perusteet sekä vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut. (VHL 119/2001 20 § c)

Vesihuoltolaissa tarkoitetaan 20§: n mukaisilla tilinpäätöstiedoilla tilikausittain laadittavaa tasetta, tuloslaskelmaa sekä rahoituslaskelmaa ja niiden liitetietoja. Vesihuoltolaitoksen tulee kirjata nämä kyseiset tilinpäätöstiedot toimintakertomukseen, johon kuuluu lisätä myös tiedot vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavista tunnusluvuista.

3.2.3 Maksut ja hinnoittelun perusteet

Käytännössä vesiosuuskunnan hinnoittelun perusteena tulisi olla kannattavuus.

Tällöin hintataso olisi käyttökustannuksiin nähden riittävällä tasolla.

Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin maksujen täytyy olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä kyetään kattamaan vesihuoltolaitoksen uus- ja korjausinvestoinnit ja kustannukset. Maksuihin voi sisältyä korkeintaan kohtuullinen tuotto pääomalle. (VHL 119/2001 18 §).

Tämä tarkoittaa sitä, että veden täytyy olla siinä määrin riittävän korkealle hinnoiteltu, että vesihuoltolaitos kykenee tarvittaessa investoimaan verkoston uusiin ja korjaamiseen. Maksuihin sisältyvä kohtuullinen tuotto pääomalle mahdollistaa sen, että vesihuoltolaitos saa tuottaa myös voittoa.

Maksujen tulee olla kohtuulliset ja tasapuoliset. Maksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon tarve säädellä veden kulutusta, veden erityinen käyttötarkoitus taikka jäteveden poikkeuksellinen laatu tai määrä. Maksujen tulee olla tarpeen mukaan sellaiset, että ne edistävät veden säästäväistä käyttöä ja jäteveden määrän vähentämistä sekä ehkäisevät haitallisten aineiden joutumista viemäriin (VHL 119/2001 18 §).

Vesihuoltolaitoksen tulee periä vesihuollosta käyttömaksua. Käyttömaksu peritään kiinteistön käyttämän veden ja poisjohdettavan jäteveden määrän ja laadun perusteella. (VHL 119/2001 19 §).

Käyttömaksua peritään vedenhankinnasta ja viemäroinnistä erikseen. Käyttömaksun yksikköhinta käy ilmi vesihuoltolaitoksen taksasta tai hinnastosta (Vesihuoltolaitoksen maksut N.d.).

Lisäksi laitos voi periä liittymismaksua ja perusmaksua sekä muita maksuja laitoksen toimittamista palveluista. Nämä maksut ovat eri alueilla eri suuruisia, jos tämä on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä. Liittymismaksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon myös kiinteistön käyttötarkoitus (VHL 119/2001 19 §).

Liittymismaksu on yleensä kerran veloitettava maksu, joka veloitetaan kiinteistön liityessä vesihuoltolaitoksen verkostoon. Vesihuoltolaitos voi veloittaa myös lisäliittymismaksua, jota voidaan veloittaa jos liittymismaksun perusteena olevat kiinteistön olosuhteet muuttuvat myöhemmin. Vesihuoltolaitoksen investointikustannuksia katetaan osittain liittymismaksuilla (Vesihuoltolaitoksen maksut N.d.).

Perusmaksua veloitetaan, jotta voidaan kattaa veden kulutuksesta riippumattomia käyttö- ja pääomakustannuksia. Perusmaksu ja sen perusteet on merkitty vesihuoltolaitoksen taksaan tai hinnastoon (Vesihuoltolaitoksen maksut N.d.).

3.2.4 Vesihuoltolaitoksen määritelmä

Laitoksen lukeminen vesihuoltolaitokseksi edellyttää sitä, että laitos huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta ja että sillä on kunnan vahvistama toiminta-alue. Toiminta-alueet on vesihuoltolaissa sidottu suunnitellun tai toteutuneen yhdyskuntakehityksen tarpeisiin, mutta ei ole määritelty, kuinka monta kiinteistöä yhdyskuntaan täytyy kuulua. Tästä johtuen jokainen laitos, jolle kunta on hyväksynyt toiminta-alueen ja joka huolehtii vesihuollosta, on vesihuoltolain piirissä (Belinskij, 2015, 8).

VHL 7 ja 8 §: n mukaiseen sääntelyyn vesihuoltolaitosten toiminta-alueista sekä niiden hyväksymisestä tehtiin useita tarkistuksia 1.9.2014 voimaan tulleilla lakimuutoksilla. VHL 8 § muuttui seuraavasti:

Pykälän 1 momentin nojalla kunta hyväksyy vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen vesihuollosta huolehtimiseen soveltuvan laitoksen esityksestä tai sitä kuultuaan, kun aikaisemmin kunta hyväksyi alueellaan toimivalle vesihuoltolaitokselle toiminta-alueen vesihuoltolaitoksen esityksestä tai sitä kuultuaan (Belinskij, 2015, 13).

Pykälän 2 momenttiin lisättiin toiminta-alueen hyväksymisen edellytykseksi se, että vesihuollon kustannusten kattamiseksi perittävät vesihuollon maksut muodostuvat kohtuullisiksi ja tasapuolisiksi (Belinskij, 2015, 13).

3.3 Vesiosuuskuntien toimintojen ja palveluiden järjestämisen vaihtoehdot

Toiminnan jatkaminen itsenäisesti on toimintamalli, joka soveltuu parhaiten vanhemmille osuuskunnille ja yhtymille, jotka ovat toimintansa vakiinnuttaneet ja joilla on oma vedenottamo. Tällaiset osuuskunnat ja yhtymät pystyvät tarjoamaan jäsenille vettä hyvin edulliseen hintaan, mikä voi toisaalta olla riski, sillä varoja ei välttämättä kerätä saneerausinvestointeihin, koska veden hinta halutaan pitää mahdollisimman alhaisena. Mikäli kuitenkin tuleviin investointeihin varaudutaan ja yhtymän talous on muuten hyvässä kunnossa, itsenäisenä jatkaminen on perusteltu vaihtoehto (Luukkonen, 2013, 9.)

Itsenäisenä toimijana jatkamista voi uhata investointeihin varautumattomuus sekä pitäytyminen taloudellisessa tasapainossa ja talouden hallitsemattomuus, koska suurimmalla osalla pienistä vesihuoltolaitoksista eivät niiden tulot riitä kattamaan menoja ja poistoja. Riskiksi nimetään pääosin talkootöiden varassa toimivien vesiosuuskuntien ja- yhtymien jatkuvuus, koska sukupolvenvaihdoksen kohdalla toiminnalle ei välttämättä löydetä jatkajia ja samalla täytyisi saada siirrettyä valtava määrä tietoa uusille laitoksen vastuuhenkilöille (Luukkonen, 2013, 9.)

Yhteistyön kehittäminen muiden vesiyhtymien kanssa on toimintamalli, jossa yhteistyö voisi olla joko vapaamuotoista tai sopimusperusteista. Vesihuoltolaitoksilla olisi edelleen itsenäinen hallinto, mutta esimerkiksi päivystys ja asiakaspalvelu voitaisiin järjestää tai hankkia ulkopuolisilta yhteisesti. Myös materiaalien hankinta olisi helppo järjestää yhteistyössä. Mikäli kustannuksissa kyetään säästämään, tulevaisuuden investointeihin on helpompaa varautua. Yhteistyön vahvuuksia ovat myös kommunikaation lisääntyminen toimijoiden kesken, ihmisten vaikuttamismahdollisuuksien säilyminen, välttyminen suurilta muutoksilta sekä osuuskunnan tai

yhtymän hallituksen työtaakan väheneminen, joka saattaa edesauttaa jatkajien löytymistä (Luukkonen, 2013, 9.)

Yhteistyön aloittaminen riippuu pitkälti vesiosuuskuntien ja- yhtymien vastuuhenkilöiden asenteesta sekä yhteistyökyvystä. Tehokkaan yhteistoiminnan kannalta on tärkeää määritellä jo alussa kohteet joissa yhteistyötä halutaan tehdä ja myöhemmin mahdollisesti laajentaa sitä. Yhteistyötä tekevien osuuskuntien ja yhtymien taloudellinen tilanne saattaa olla erilainen, mutta hyvin erilaisten yhteisöjen voi olla vaikeaa päästä yhteisymmärrykseen yhteistyön tavoitteista. Yhteistyö sopiikin parhaiten samankokoisille osuuskunnille ja yhtymille, jotka sijaitsevat kohtuullisen välimatkan päässä toisistaan (Luukkonen, 2013, 9.)

Vesiyhtymien yhdistymisen osalta ainakin pienten osuuskuntien ja yhtymien yhdistyminen yksinkertaistaisi niiden toimintaa. Päällekkäisiä toimintoja voitaisiin poistaa, resurssit voisivat kasvaa ja hallinto selkiintyä. Kasvavilla taloudellisilla resursseilla voitaisiin varautua paremmin tuleviin investointeihin ja palkata ammattilainen vesi-huoltolaitoksen toiminnan hoitamiseen sekä mahdollisesti kouluttaa useampia vastuuhenkilöitä. Jäsenpohjan kasvaminen voisi helpottaa jatkajien löytymistä vastuuhenkilöiden tilalle, vaikka suuremmissa osuuskunnissa ja yhtymissä jäsenistön on todettu olevan passiivisempaa kuin pienemmissä (Luukkonen, 2013, 9-10.)

Suuremman yhteisön asioiden hoitamiseen saattaa joutua palkkaamaan työvoimaa, joka kuitenkin vaikuttaa toimintaan yleensä positiivisesti. Yhdistymisestä ja sen ehdoista voi olla vaikeaa sopia, jos yhdistyvät osuuskunnat ja yhtymät ovat hyvin erilaisessa taloudellisessa asemassa. Ratkaisu saattaisi olla erisuuruisten perusmaksujen käyttöönotto, jolla voitaisiin kompensoida velkoja tai huonokuntoisen verkoston vaikutusta. Näiden edellämainittujen seikkojen perusteella yhdistyminen soveltuu parhaiten lähellä toisiaan sijaitseville osuuskunnille ja yhtymille, jotka ovat samankokoisia ja joiden taloudellinen tilanne on samanlainen (Luukkonen, 2013, 10.)

Yhteistyön lisääminen kunnallisen laitoksen kanssa vastaa suurilta osin yhteistyötä toisen vesiosuuskunnan tai -yhtymän kanssa, merkittävänä etuna on kuitenkin kunnan vesihuoltolaitoksen osaamisen käyttäminen myös vesiosuuskunnan tai -yhtymän asioissa. Yhteistyö voi parantaa toimintavarmuutta, erityistilanteisiin varautumista, kustannustehokkuutta, ja yhteisön vastuuhenkilöiden työtaakka pienenee.

Päättävävalta olisi edelleen yhtymällä tai osuuskunnalla. Kunnan kannalta etuna on parempi ja ajantasaisempi käsitys alueella toimivista vesiosuuskunnista ja -yhtymistä. Yhteistyö kunnallisen laitoksen kanssa on helpointa uusien osuuskuntien ja yhtymien kanssa, joiden toiminnassa kunta on ollut osallisena ainakin perustamisvaiheessa. Myös osuuskunnat ja yhtymät, jotka ostavat vettä kunnalta ja viemäröivät jätevettä kunnan verkostoihin, ovat kuntien laitoksille sopivia yhteistyötahoja. Hyvin toimiessaan kunnan ja vesiosuuskuntien tai yhtymien välinen yhteistyö voi päätyä yhteistyön laajenemiseen ja ennen pitkää jopa yhdistymiseen (Luukkonen, 2013, 10.)

Esimerkkejä vesiosuuskunnan halukkuudesta yhteistyöhön kunnallisen laitoksen kanssa löytyy muun muassa Porvoon alueella sijaitsevalta Pernajan saariston vesiosuuskunnalta seuraavassa:

Vesiosuuskunnan hallituksen puheenjohtajan ja toimitusjohtajan Harry Viialan mielestä on kummallista, että kaupunki teki päätöksen olla takaamatta vesiosuuskuntaa. Vesiosuuskunta aikoo vielä yrittää keskustella tulevaisuudesta pankin ja kaupungin kanssa. Viialan mukaan pankki ei voi ottaa vesijohtoja, pumppausasemia tai puhdistuskoneistoa vakuudeksi aikaisemman lainan vuoksi. Kaupungin tulisi vahvistaa vesiosuuskuntaa houkuttelemalla uusia jäseniä osuuskunnan alueelta, jotka eivät ole vielä liittyjiä, hän toteaa. Lain mukaan kunnan tulee kehittää vesipalveluita alueellaan, miksi kaupunki ei tee sitä yhteistyössä kanssamme? Harry Viialan mukaan Porvoon kaupunki on jäsenenä vesiosuuskunnassa kolmella kiinteistöllä, mutta ei ole ollut kiinnostunut tulemaan mukaan hallitukseen seuratakseen kuinka talous toimii. Ei ole myöskään realistista kerätä lisämaksuja asiakkailta. Meidän sääntömme sanovat, että jäsenten ei tarvitse maksaa vesiosuuskunnan lainaa. Viialan mukaan on kaupungin velvollisuus varmistaa, että vesi virtaa ja jätevesityöt ovat käynnissä. Ei ole mitään vaaraa siitä, että vesi lakkaisi juoksemasta, se on lainvastaista. Jos menemme

konkurssiin, tulisi kaupungin hoitaa sitä, ja se tulee olemaan kalliimpaa kuin vain vakuuksien antaminen. Myös kustannukset asiakkaille tulisivat kasvamaan merkittävästi (Vasama, 2014.)

Yhteistyössä yksityisen sektorin palveluntarjoajien kanssa päätösvalta ja vastuu vesihuollosta ovat edelleen osuuskunnan tai yhtymän vastuuhenkilöillä, mutta yksityinen yritys vastaa tietyistä toiminnoista. Yksityinen toimija voi vastata esimerkiksi asiakaspalvelusta ja laskutuksesta, operoinnista ja kunnossapidosta. Yksityisen sektorin palveluiden kautta saadaan ammattilaisia vesiosuuskunnan tai yhtymän toimintoihin, mikä lisää toimintavarmuutta. Yksityisen sektorin palvelut sopivat monenlaisille osuuskunnille ja yhtymille, mutta varsinkin uusille, joilla on vielä vähän kokemusta vesihuollon hoitamisesta (Luukkonen, 2013, 10.)

4 Vesiosuuskuntahaastattelujen tulokset

4.1 Vesiosuuskuntien kysely

Työssä oli tarkoituksena Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskuntien hallinnon ja palveluiden yhteistyön kartoittaminen nykytilanteessa ja edelleen selvittää yhteistyön lisäämisen mahdollisuudet tulevaisuudessa. Tiedot saatiin kerättyä vesiosuuskunnille osoitetun haastattelun kautta. Haastattelukysymykset (ks. liite 2) on valittu käyttäen apuna vesiosuuskunnille aikaisemmin tehtyjä kyselyitä (ks. Koskela, 2012, 98-104).

Saarijärven kaupungin ja Saarijärven Vesihuolto Oy:n edustajat antoivat myös neuvoja, mitkä olisivat keskeisimmät kysymykset aiheen kannalta. Näiden lähtökohtien pohjalta kyselyihin valikoitui vesiosuuskuntiin liittyviä peruskysymyksiä, hallinnointiin, taloudenhallintaan ja palveluiden järjestämiseen liittyviä kysymyksiä sekä nykyiseen yhteistyöhön ja vesiosuuskuntien tulevaisuuden näkyymiin liittyviä kysymyksiä.

Haastateltavien osallistumisaktiivisuus oli positiivisen suuri. Jopa 8 vesiosuuskuntaa 9:stä (90 %) otti osaa kyselyihin. Aktiivinen osallistujien määrä saattaa selittyä sillä, että vesiosuuskuntien edustajat vastasivat kyselyihin henkilökohtaisesti. Yksi vesiosuuskuntien edustaja teki kyselylomakkeen sähköisesti sähköpostin avulla.

Kun vesiosuuskuntien haastattelut saatiin tehtyä paikan päällä, niihin osallistuneet vesiosuuskuntien edustajat avasivat laajemmin omia näkemyksiään, vesiosuuskuntansa toimintaa ja tulevaisuuden suunnitelmiaan. Mikäli kyselyt olisi toteutettu lähettämällä kyselylomakkeet ainoastaan postitse tai sähköpostitse, olisi vastausprosentti voinut jäädä melko huonoksi. Kun haastattelut päädyttiin tekemään paikan päällä,

kului enemmän aikaa, mutta vastaavasti helpotusta toi hyvien ja perusteellisten vastausten saaminen.

Osa haastateltujen vastauksista ei ole aivan tarkkoja, sillä ne voivat olla henkilöiden omia arveluja sekä haastattelussa olleisiin materiaaleihin liittyviä. Näin saattaa olla esimerkiksi taloudenhallintaan liittyvissä kysymyksissä.

Tilaaajien ja vesiosuuskuntien pyynnöstä eri osuuskuntien antamat hallintoon ja palveluihin liittyvät vastaukset analysoitiin paljastamatta vesiosuuskuntien nimiä. Vesiosuuskuntien perustiedot on kuitenkin mainittu taulukossa (Taulukko 1). Tästä johtuen vesiosuuskunnat nimettiin numeroilla 1-8.

4.2. Vesiosuuskuntien taloudenhallinta ja hinnoittelu

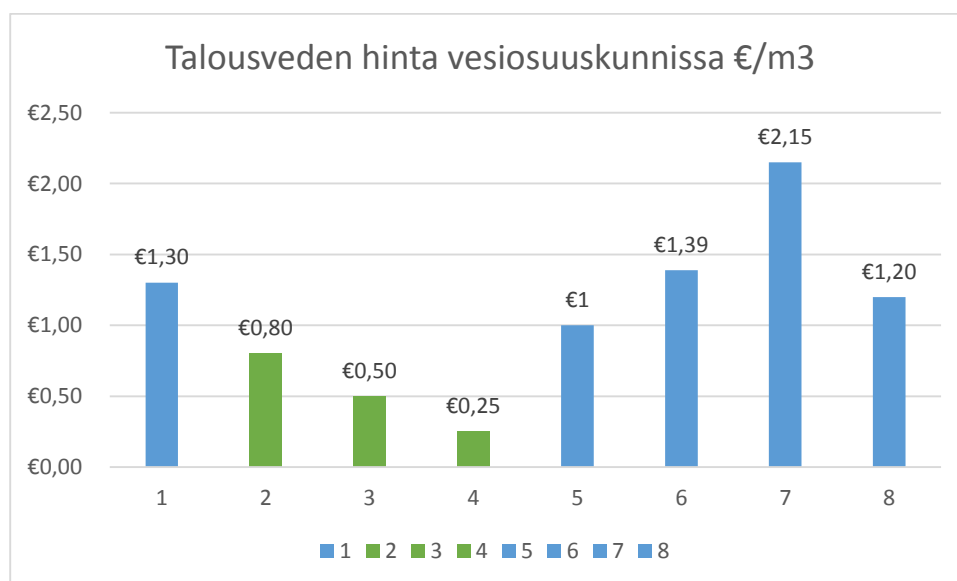
4.2.1 Talousveden hinnoittelu

Kannattavuuden saavuttaminen tulojen ja menojen erotuksen jälkeen oli tavoitteena lähes kaikilla vesiosuuskunnilla. Vesiosuuskunnat 1, 2, 3, 5 ja 8 ilmoittivat, että niiden hinnoittelu perustuu kannattavuuteen. Vesiosuuskunta 4 vastasi, että niiden hinnoittelu perustuu hallituksen kokouksen päätöksiin ja mahdollisimman edulliseen hintaan. Vesiosuuskunta 6 vastasi hinnoittelun perustuvan Saarijärven kaupungin ja Saarijärven vesihuolto Oy:n tukkuvesihintoihin. Vesiosuuskunta 7 mukaan talousveden hinnoittelu perustui toimitettuihin vesikuutioihin. Jäteveden hinnoittelu perustui henkilölukuun eli m³ jätevettä henkilöä kohti vuodessa. Hinnoittelun osalta lainsäädäntö painottaa riittävän suurta veden hintaa.

Vesihuollon maksujen täytyy kuitenkin olla sellaisia, että ne riittävät kattamaan vesihuoltolaitoksen uus- ja korjausinvestoinnit. Maksujen täytyy myös tarpeen mukaan olla sellaisia, että ne edistävät veden säästäväistä käyttöä. (VHL 119/2001 18 §.)

Kuviosta 1 käyvät ilmi talousveden hinnat vesiosuuskunnissa niiden antamien vastausten perusteella. Yksi vesiosuuskunnista tarkensi, että talousveden hinta on 0,50 € 300 m³ saakka ja 0,25 € kun 300 m³ ylittyy. Vertailun vuoksi voidaan ilmoittaa, että Saarijärven Vesihuolto Oy:llä talousveden hinta on 1,25 €(alv). On huomionarvoista mainita, että vesiosuuskuntien 2, 3 ja 4 toiminta on sen verran pienimuotoista, että ne eivät ole alv-velvollisia. Vesiosuuskuntien 1, 5, 6, 7 ja 8 talousveden hintoihin sisältyy arvonlisävero.

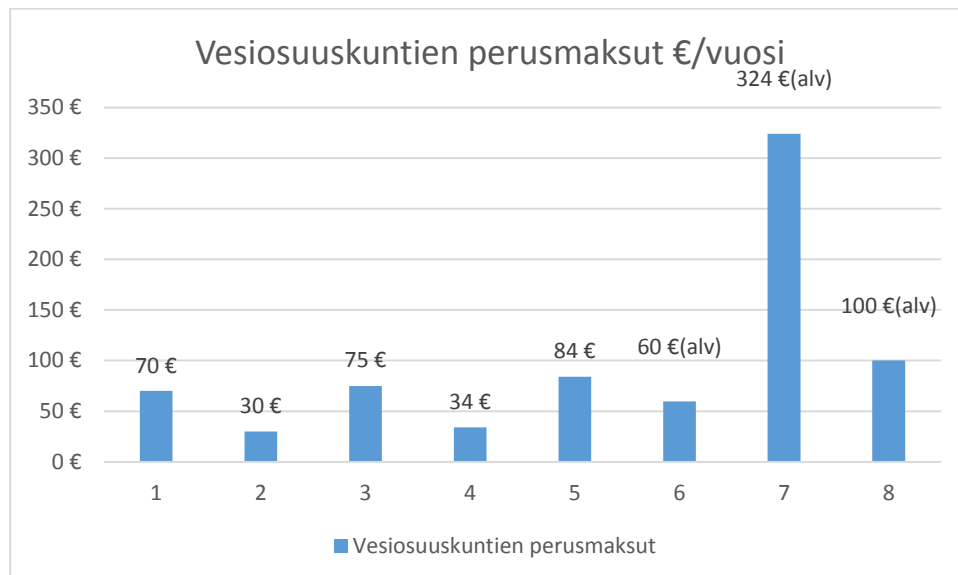
Vesiosuuskuntien talousveden hintoihin liittyen on tarpeen mainita, että vesiosuuskuntien, jotka ostavat vettä toiselta vesiosuuskunnalta hinnat ovat korkeammat, koska niiden on maksettava sekä vedestä, veden toimituksesta että veden tuotannosta. Vesiosuuskunta 1:n mukaan talousveden hinnassa on huomioitu lainanhoitomaksu.

Kuvio 1 Talousveden hinta vesiosuuskunnissa €/m³ n = 8.

Vesiosuuskunnissa perusmaksun suuruudet, jotka ovat nähtävissä kuviossa 2, olivat suuruudeltaan 26,63 € -120 €. Perusmaksu on kerran vuodessa veloitettava, veden kulutuksesta riippumaton maksu. Vesiosuuskunnat käyttivät samansuuruisia perus-

maksuja sekä talousveden että jäteveden osalta. Vesiosuuskunta 1 ilmoitti, että perusmaksulla on tarkoitus kattaa kuluja, joita verkoston ylläpito vaatii. Vesiosuuskunta 2:lla perusmaksu on haastateltavan mukaan palautuskelpoinen. Vesiosuuskunta 3: n edustajan mukaan perusmaksu on ylläpitomaksu, jolla varmistetaan, että vettä toimitetaan asiakkaalle. Vesiosuuskunta 4:n edustaja kertoi, että sekä vakituisesti omakotitaloissa asuvat että kesämökeillä asuvat liittäjät maksavat perusmaksua, mutta kesämökkiasukkaita ei ole laskutettu veden kulutuksesta, koska kesämökeillä ei ole vesimittareita. Vesiosuuskunta 8: n edustajan mukaan perusmaksu on korotettu 60 €:sta 100 €:oon, koska lainanhoitomaksu on otettu siinä huomioon.

Kuvio 2 Vesiosuuskuntien perusmaksut €/vuosi n= 8

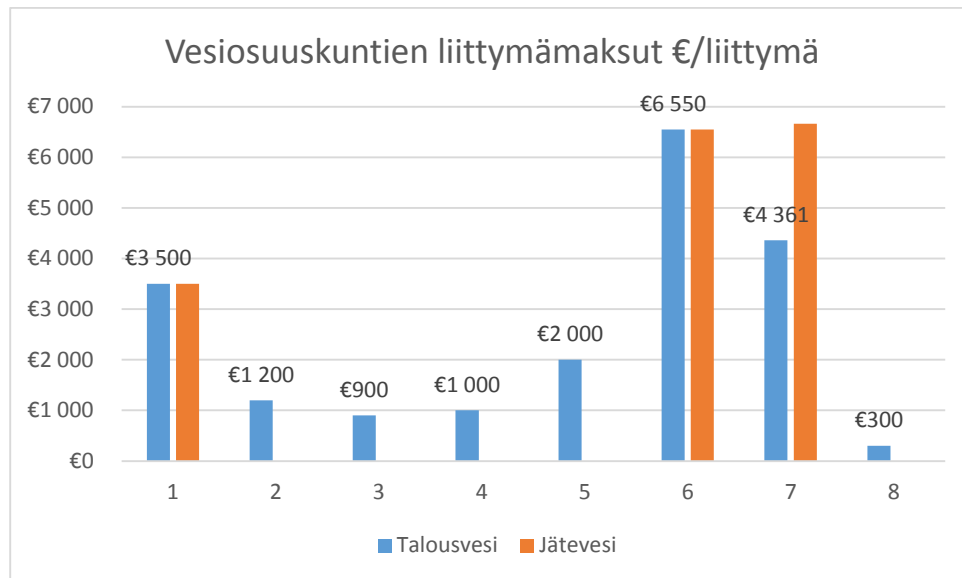
Vesiosuuskuntien liittämämaksut, jotka on kuvattu kuviossa 3, olivat seuraavanlaiset: Vesiosuuskunta 1: n talousveden liittämämaksu 3500 €. Liittämämaksu kattaa kaikki rakentamiskustannukset runkolinjasta kiinteistölle. Osuuskunnan kustannuksena on liitoksen tekeminen verkkoon. Asiakkaan vastuulla ovat kaivuutyön kustannukset (Nikkilä, 2016). Vesiosuuskunta 1: n jäteveden liittämämaksu on myös 3500 €. Siten

sekä talousveden että jäteveden liittyjille liittymämaksu olisi yhteensä 7000 €. Vesiosuuskunta 2 talousveden liittymämaksu oli 1200 €. Siihen sisältyivät sulku, vesimittarit ja 200m vesijohtoa. Liittymisessä tarvittavat kaivu- ja asennustyöt ovat asiakkaan maksettavia kustannuksia (Liimatainen, 2016).

Vesiosuuskunta 3:n talousveden liittymämaksu oli 900 €. Siihen sisältyi ainoastaan liittymämaksu, joka koskee runkolinjasta liittymälle saakka ulottuvaa aluetta. Liittymämaksun kustannukset ovat kaikki asiakkaan maksettavia (Valkola, 2016). Vesiosuuskunta 4:n talousveden liittymämaksu oli 1000 €. Liittymämaksu kattoi vesimittarin, 300m putkea ja runkoputken liitokset ja putkien asennukset. Vesimittarin asentaminen ja tarvittavat kaivuutyöt ovat asiakkaan kustannuksia (Kautto, 2016).

Vesiosuuskunta 5:n talousveden liittymämaksu oli 2000 €. Siihen sisältyivät todelliset kustannukset. Liittymämaksussa kaikki kustannukset ovat asiakkaan maksettavia (Haapakoski, 2016). Vesiosuuskunta 6 ilmoitti liittymämaksuksi 6550 €. Siihen kuuluivat tarvikkeet ja osat määriteltyn liittymäkohtaan saakka. Liittymämaksu oli talousvedelle ja jätevedelle samansuuruinen ja sekä talousveden että jäteveden liittyjille liittymismaksu olisi yhteensä 13100 €. Sekä talousveden että jäteveden liittymämaksun kohdalla kaikki työt ja muut tarvittavat materiaalit ovat liittyjän kustannuksia. Vesiosuuskunta 7 ilmoitti myös yhteisen liittymämaksun 9731 € mikäli asiakas tilaa sekä talousveden että jäteveden liittymän. Vesiosuuskunta 7 kerää liittyjiltä ylimääräistä lainanhoitomaksua 33 €/kk liittymää kohti. Vesiosuuskunta 8:n liittymämaksu oli 300 € ja koskee yhtä liittymäpistettä. Yksi liittymäpiste ulottuu 2m päähän kiinteistöltä. Vesiosuuskunta maksaa kaivuutyön (Tannermäki, 2016).

Vesihuoltolaitoksen tulee periä vesihuollosta käyttömaksua. Lisäksi laitos voi periä liittymismaksua ja perusmaksua sekä muita maksuja laitoksen toimittamista palveluista. Nämä maksut ovat eri alueilla erisuuruisia, jos tämä on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä. Liittymismaksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon myös kiinteistön käyttötarkoitus (VHL 119/2001 19 §).

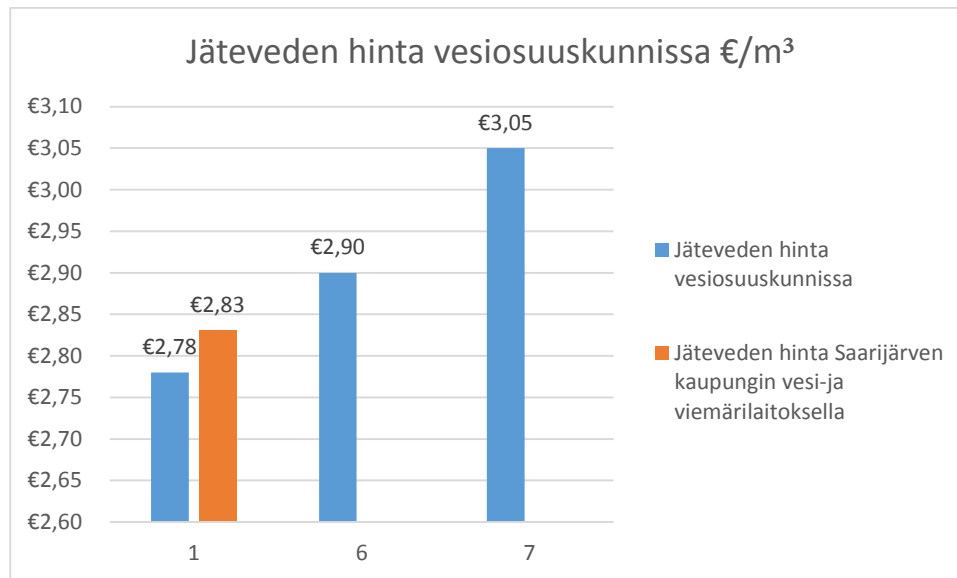

Kuvio 3 Vesiosuuskuntien liittämämaksut €/liittymä n= 8

4.2.2 Jäteveden hinnoittelu

Kolme kyselyihin vastannutta vesiosuuskuntaa sekä toimitti talousvettä, että hoiti jäteveden viemärointiä. Jäteveden hinnat on ilmoitettu kuviossa 4 ja ne olivat näissä vesiosuuskunnissa: Vesiosuuskunta 1: 2,78 €(alv), vesiosuuskunta 6: 2,90 €(alv) ja vesiosuuskunta 7: 3,05 €(alv). Vertailukohteena kuviossa on esitetty myös Saarijärven kaupungin vesi- ja viemärlaitoksen jäteveden hinta.

Maksujen tulee olla tarpeen mukaan sellaiset, että ne edistävät veden säästäväistä käyttöä ja jäteveden määrän vähentämistä sekä ehkäisevät haitallisten aineiden joutumista viemäriin (VHL 119/2001 18§).

Kuvio 4 Jäteveden hinta vesiosuuskunnissa €/m³ n= 3. Hintoihin sisältyy alv.

4.2.3 Hallinnoinnin, kirjanpidon ja laskutuksen hoito ja vuosikulut

Hallinnoinnin hoitamisesta kysyttäessä vesiosuuskunnat 1, 3, 4 ja 6 vastasivat, että vesiosuuskunnan hallitus hoitaa niiden hallinnoinnin ja kirjanpito ja laskutus on järjestetty tilitoimiston kautta. Vastauksissa oli mainittu myös, että vesiosuuskunnan puheenjohtaja tai toimitusjohtaja hoitaa hallinnointia hallituksen kanssa.

Vesiosuuskunta 5 vastasi tilitoimiston muutoin hoitavan hallinnoinnin, mutta tosin hallitus vastaa vesiosuuskunnan kokouksista. Vesiosuuskunta 2 vastasi vesiosuuskunnan hoitavan hallinnoinnin täysin omatoimisesti mukaan lukien kirjanpidon ja laskutuksen. Vesiosuuskunta 7 oli ulkoistanut hallinnoinnin ja laskutuksen isännöintitoimistolle. Vesiosuuskunta 8 ilmoitti käytettävän sekä tilitoimistoa että vesiosuuskunnan omaa henkilökuntaa hallinnoinnin ja laskutuksen hoitamisessa.

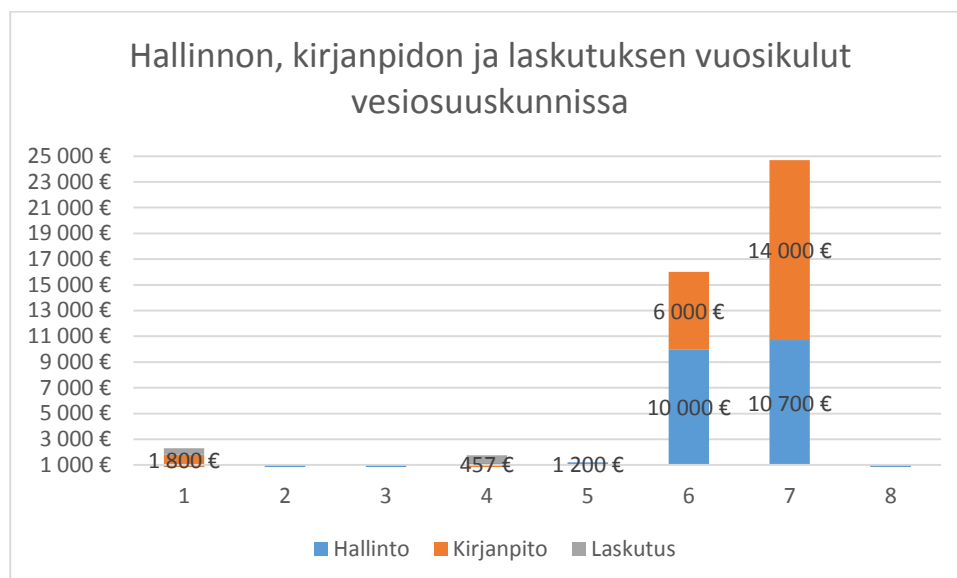
Hallinnon vuosikulut olivat vesiosuuskunta 1: 0 €, vesiosuuskunta 3: 150 €, vesiosuuskunta 4: 700 €, vesiosuuskunta 6: 10000 €, vesiosuuskunta 7: 10700 € ja vesiosuus-

kunta 8: 0 €. Lisäksi vesiosuuskunta 2 ilmoitti, että hallinnon kirjanpidon ja laskutuksen vuosikulut oli laskettu yhteensä 750 €. Vesiosuuskunta 5 kertoi niin ikään, että hallinnon, kirjanpidon ja laskutuksen yhteenlasketut vuosikulut olivat 1200 €.

Kirjanpidon vuosikulut olivat vesiosuuskunta 1: 1800 €, vesiosuuskunta 4: 457 € ja vesiosuuskunta 8: 350 €. Vesiosuuskunta 3 ilmoitti kirjanpidon ja laskutuksen vuosikulut olevan yhteensä 350 €. Vesiosuuskunta 6 ilmoitti kirjanpidon ja laskutuksen vuosikulujen olevan yhteensä 6000 €. Vesiosuuskunta 7: n kirjanpidon ja laskutuksen vuosikulut olivat yhteensä 14000 €.

Vesiosuuskunnat 1, 4 ja 8 olivat ilmoittaneet erikseen laskutuksen vuosikulut ja niiden suuruus oli 500 €, 587 € ja 500 €. Muilla laskutuksen vuosikulut oli ilmoitettu niin ikään yhdessä kirjanpidon tai sekä kirjanpidon ja hallinnon vuosikulujen kanssa.

Hallinnon, kirjanpidon ja laskutuksen vuosikulut ovat kuviossa 5.

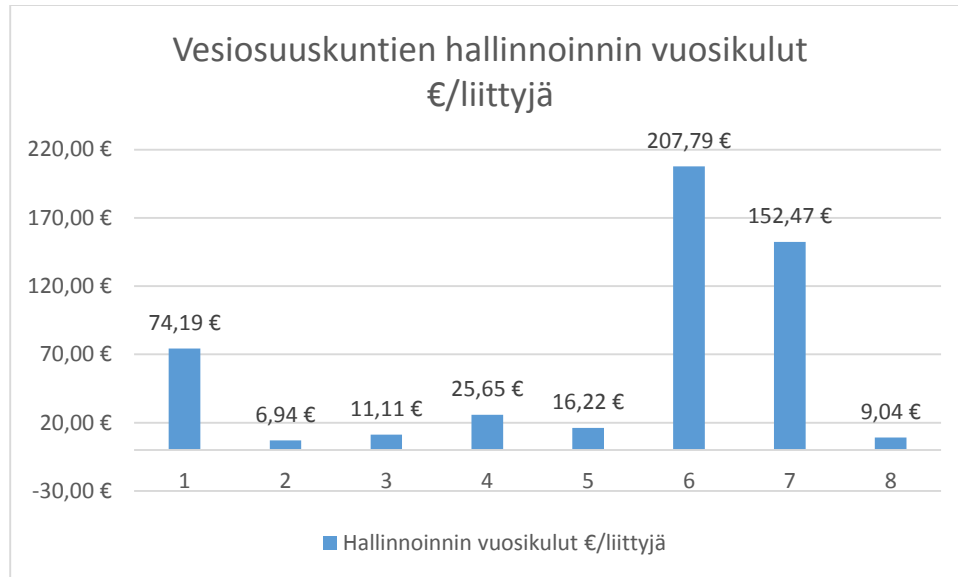

Kuvio 5. Hallinnon, kirjanpidon ja laskutuksen vuosikulut vesiosuuskunnissa n= 8

Vesiosuuskuntien hallinnon, kirjanpidon ja laskutuksen vuosikulut olivat liittyjää kohti laskettuna:

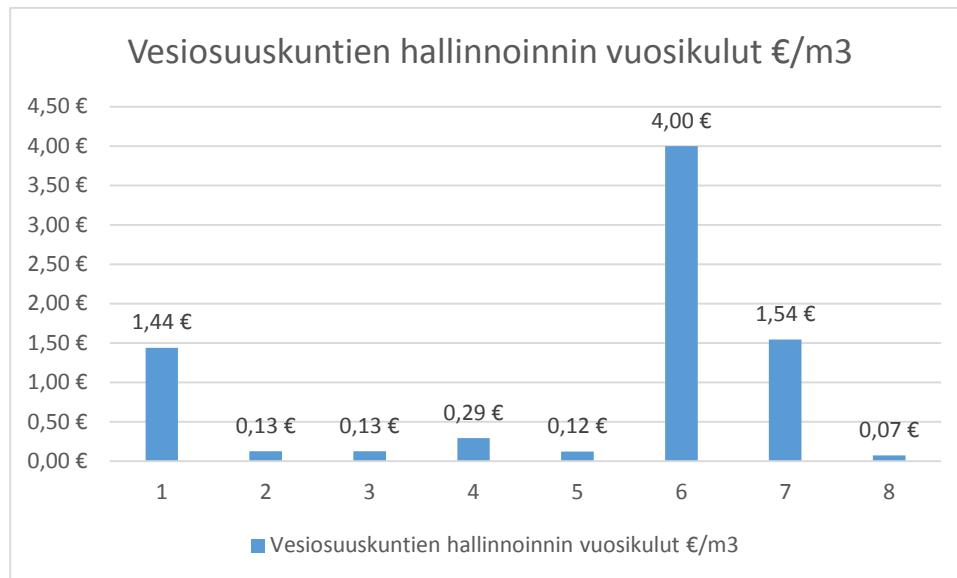
Vesiosuuskunta 1: 74,19 €, vesiosuuskunta 2:lla 6,94 €, vesiosuuskunta 3:lla 11,11 €
vesiosuuskunta 4:llä 25,65 €, vesiosuuskunta 5:llä 16,22 €, vesiosuuskunta 6:lla
207,79 €, vesiosuuskunta 7:llä 152,47 € ja vesiosuuskunta 8:lla 9,04 €.

Vesiosuuskuntien hallinnoinnin vuosikulut liittyyjää kohti on esitetty kuviossa 6.

Kuvio 6 Vesiosuuskuntien hallinnoinnin vuosikulut €/liittyjä, talousvesi. n= 8

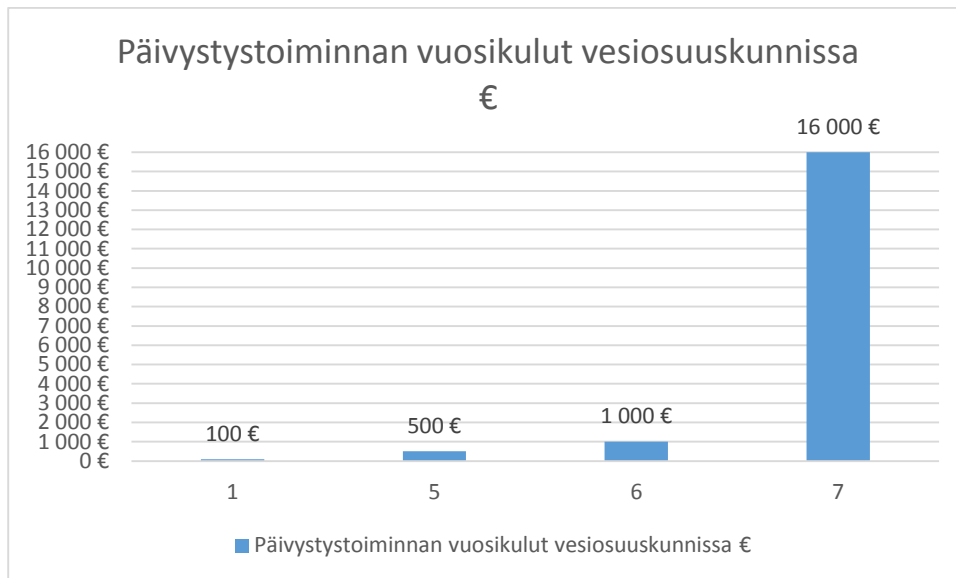
Vesiosuuskuntien hallinnon, kirjanpidon ja laskutuksen vuosikulut vesikuutiota kohti selviävät kuvioista 7 ja vuosikulut olivat: vesiosuuskunta 1: 1,44 €, vesiosuuskunta 2: 0,13 €, vesiosuuskunta 3: 0,13 €, vesiosuuskunta 4: 0,29 €, vesiosuuskunta 5: 0,12 €, vesiosuuskunta 6: 4,00 €, vesiosuuskunta 7: 1,54 € ja vesiosuuskunta 8: 0,07 €.

Kuvio 7 Vesiosuuskuntien hallinnoinnin vuosikulut €/m³, talousvesi. n= 8

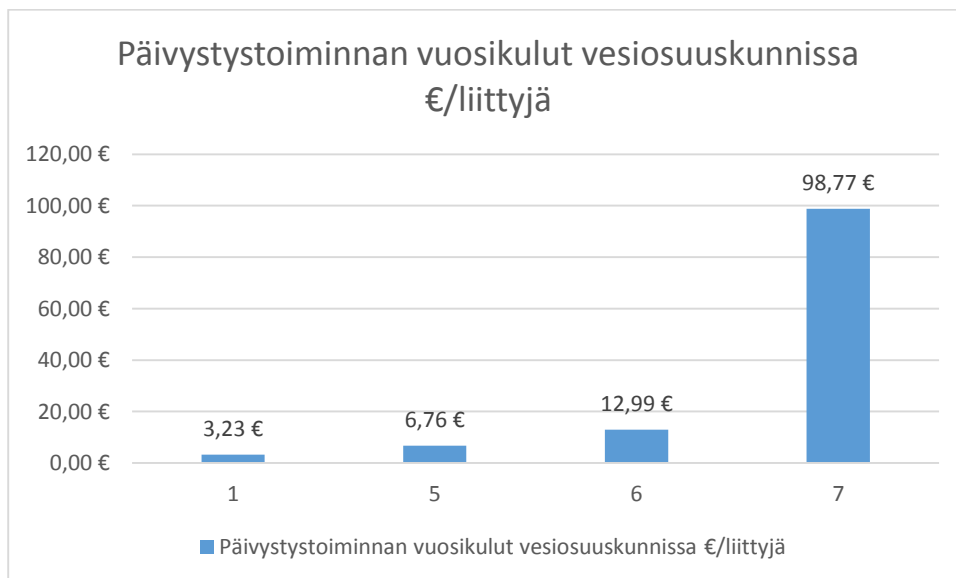
4.2.5. Päivystystoiminnan ja huoltotoiminnan vuosikulut

Päivystystoiminnasta kysyttäessä neljä vesiosuuskuntaa vastasi, ettei niiden päivystyksessä synny lainkaan vuotuisia kustannuksia. Syynä siihen, että päivystystoiminnasta ei syntynyt kustannuksia on, että päivystys tehdään talkootyönä. Muilla neljällä vesiosuuskunnalla päivystystoiminnan vuosikulut on esitetty kuviossa 8 ja ne olivat 100 €, 500 €, 1000 € ja 16000 €.

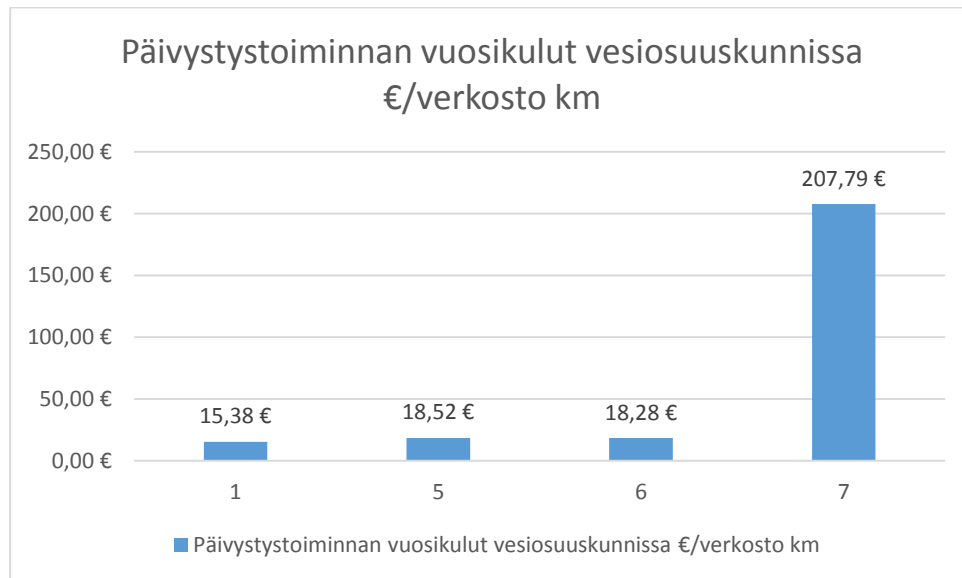
Kuvio 8. Päivystystoiminnan vuosikulut vesiosuuskunnissa n= 8

Vesiosuuskuntien 1, 5, 6 ja 7 osalta on voitu laskea päivystystoiminnan vuosikulut liittyjää kohti: vesiosuuskunta 1: 3,23 €, vesiosuuskunta 5: 6,76 €, vesiosuuskunta 6: 12,99 € ja vesiosuuskunta 7: 98,77 €. Päivystystoiminnan vuosikulut liittyjää kohti on ilmoitettu kuviossa 9.

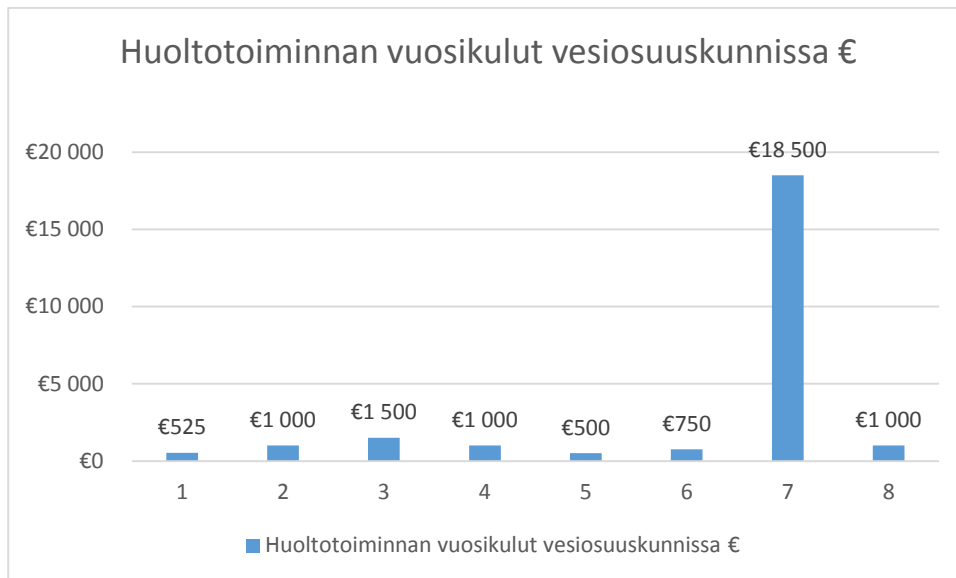
Kuvio 9. Päivystystoiminnan vuosikulut vesiosuuskunnissa €/liittyjä n= 4

Päivystystoiminnan vuosikulut verkostokilometrejä kohden on esitelty kuviossa 10 ja ne olivat: Vesiosuuskunta 1: 15,38 €, vesiosuuskunta 5: 18,52 €, vesiosuuskunta 6: 18,28 € ja vesiosuuskunta 7: 207,79 €.

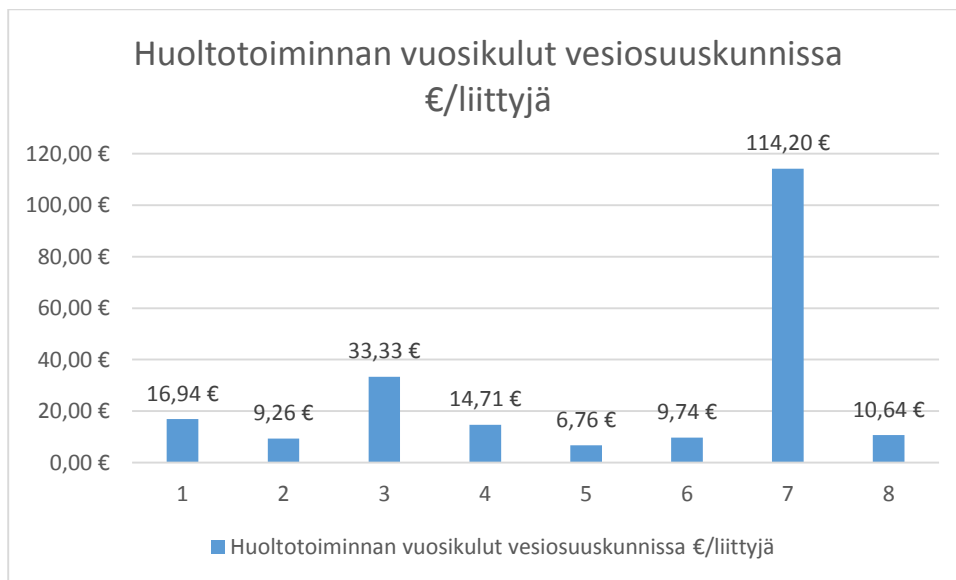
Kuvio 10. Päivystystoiminnan vuosikulut vesiosuuskunnissa €/verkosto km n= 4

Myös huoltojen vuosikuluissa oli suurta vaihtelua. Vesiosuuskunta 1: n huoltojen vuosikulut olivat 525 €, vesiosuuskuntien 2, 4 ja 8 huoltojen vuosikulut olivat jokaisella 1000 €, 1000 € ja 1000 €. Vesiosuuskuntien 3, 5, 6 ja 7 huoltojen vuosikulut olivat 1500 €, 500 €, 750 € ja 18500 €. Huolto- ja päivystystoiminnan vuosikulut selittyvät todennäköisesti sillä, että suurimmassa osassa vesiosuuskuntia on huolto ja päivystys hoidettu pääosin talkootyöllä. Huoltotoiminnan vuosikulut käyvät ilmi kuviosta 11.

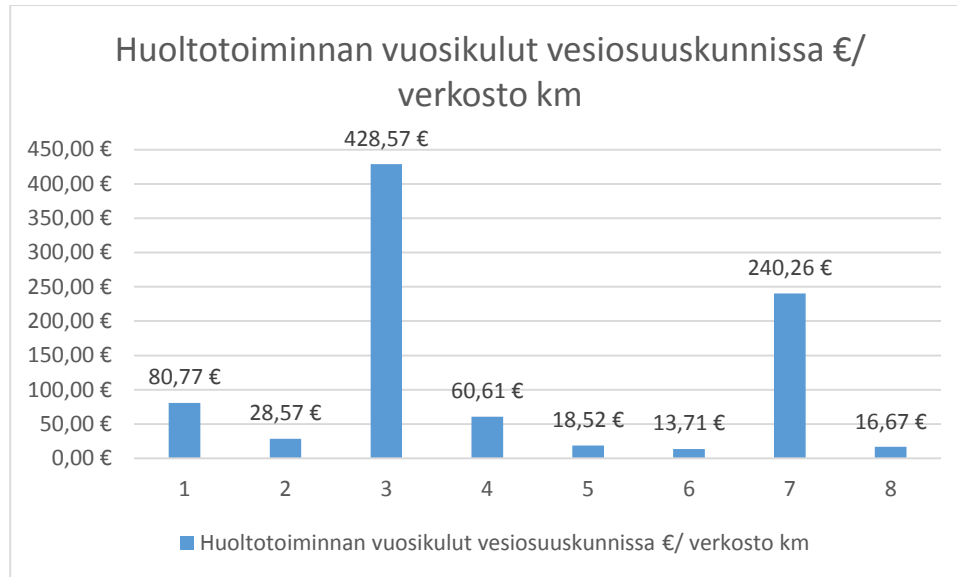
Kuvio 11. Huoltotoiminnan vuosikulut vesiosuuskunnissa € n= 8

Vesiosuuskuntien huoltotoiminnan vuosikulut liittyyä kohti selviävät kuviosta 12 ja ne olivat: Vesiosuuskunta 1: 16,94 €, vesiosuuskunta 2: 9,26 €, vesiosuuskunta 3: 33,33 €, vesiosuuskunta 4: 14,71 €, vesiosuuskunta 5: 6,76 €, vesiosuuskunta 6: 9,74 €, vesiosuuskunta 7: 114,20 € ja vesiosuuskunta 8: 10,64 €.

Kuvio 12. Huoltotoiminnan vuosikulut vesiosuuskunnissa €/liittyjä n= 8

Huoltotoiminnan vuosikulut verkostokilometrejä kohti käyvät ilmi kuviosta 13 ja olivat seuraavat: vesiosuuskunta 1: 80,77 €, vesiosuuskunta 2: 28,57 €, vesiosuuskunta 3: 428,57 €, vesiosuuskunta 4: 60,61 €, vesiosuuskunta 5: 18,52 €, vesiosuuskunta 6: 13,71 €, vesiosuuskunta 7: 240,26 € ja vesiosuuskunta 8: 16,67 €.

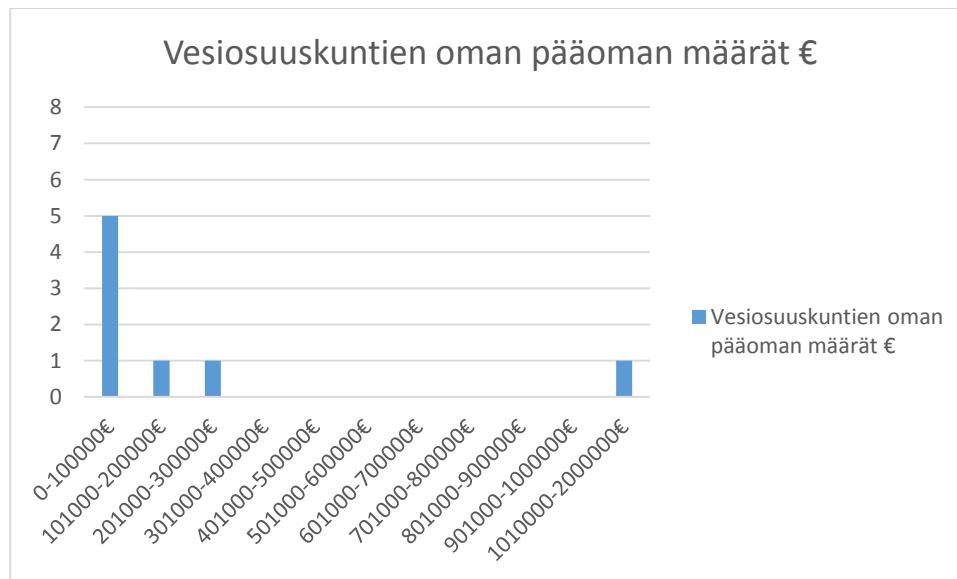

Kuvio 13. Huoltotoiminnan vuosikulut vesiosuuskunnissa €/verkosto km n= 8

4.2.6. Oman pääoman ja vieraan pääoman määrä

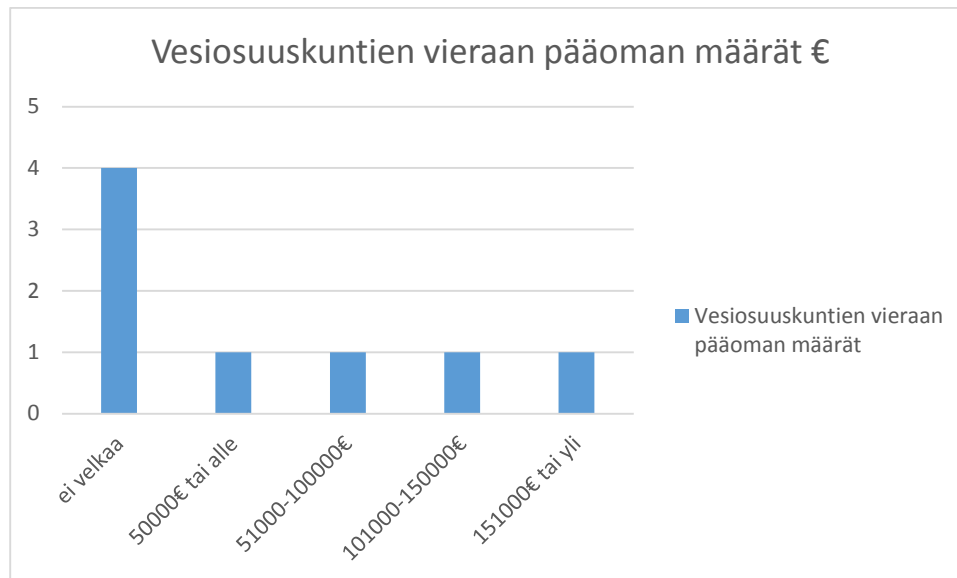
Yksi vesiosuuskunnille suunnatuista kysymyksistä liittyi oman pääoman suuruuteen ja verkoston ja laitteiston sekä osuus- ja jäsenmaksujen osuuteen siitä. Vesiosuuskuntien oma pääoma vaihteli 17900 €: sta 1 309 585 €: oon. Vesiosuuskunta 1 oli eritelty vastauksessaan osuuspääoman ja liittymismaksujen osuuden omasta pääomasta ja vesiosuuskunta 4 taas ilmoitti verkoston ja laitteiston osuuden erikseen. Loput kuusi vesiosuuskuntaa ilmoittivat niiden oman pääoman määrän yhteensä. Vesiosuuskuntien 2, 3, 4, 5 ja 8 oma pääoma on ilmoitettu vuoden 2014 taseen perusteella. Tulosten vertailukelpoisuus saattaa olla epävarmaa, koska on käytetty erilaisia

kirjaustapoja ja siksi talouden tarkasteluun ei ole otettu mukaan taseen arviointia. Osa oman pääoman määristä koskee oman pääoman määrää yhteensä kun taas osalla vesiosuuskunnista oli ilmoitettu myös osuuspääoman sekä verkoston ja laitteiston osuus pääomasta. Osa vesiosuuskunnista on kertonut niin sanotun vapaan pääoman määrän, joka tarkoittaa omaa pääomaa, josta on vähennetty vieraan pääoman osuus. Vesiosuuskuntien oman pääoman määrät on ilmoitettu kuviossa 14.

Kuvio 14. Vesiosuuskuntien oman pääoman määrät € n= 8

Kun vesiosuuskunnilta kysyttiin vieraan pääoman määrää, vastasi neljä vesiosuuskuntaa olevansa täysin velattomia ja muilla vesiosuuskunnilla oli vierasta pääomaa 31 500 €: n ja 1 126 579 €: n väliltä. Vesiosuuskunnat 4,5 ja 8 olivat ilmoittaneet vieraan pääoman määrän vuoden 2014 taseesta. Vesiosuuskuntien vieraan pääoman määrät on esitetty kuviossa 15.

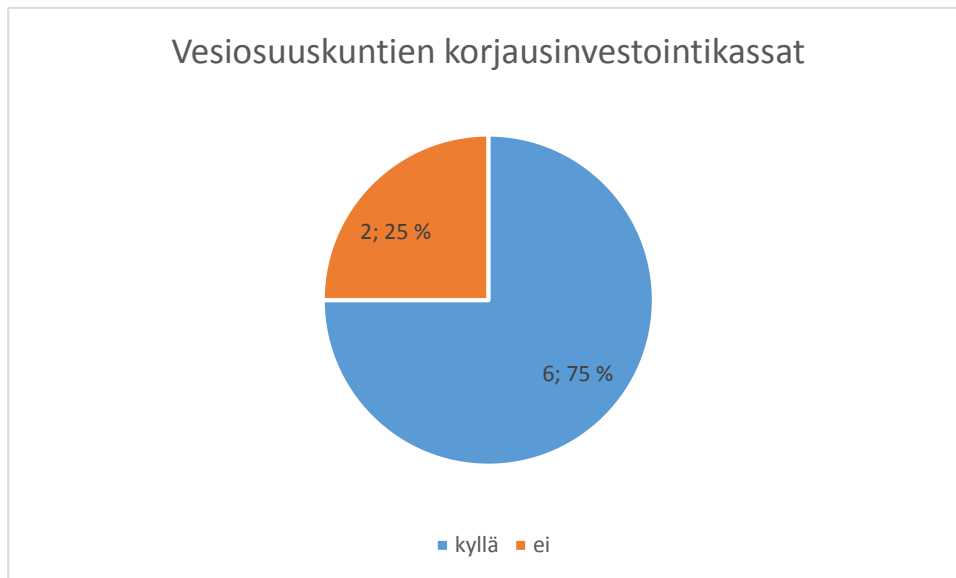

Kuvio 15. Vesiosuuskuntien vieraan pääoman määrät n= 8

4.2.7. Käyttökustannukset ja korjausinvestoinnit

Kysyttäessä nykyisten taksojen kattavuutta nykyisen toiminnan käyttökustannuksiin nähden vastasivat kaikki kahdeksan kyselyyn osallistunutta vesiosuuskuntaa, että niiden taksat ovat riittävät käyttökustannusten kattamiseen.

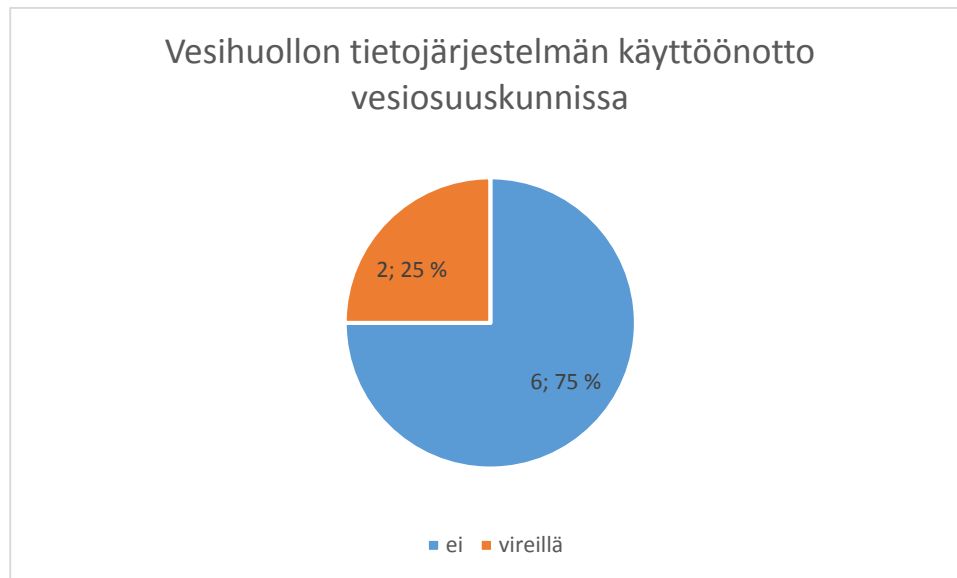
Vesiosuuskunnilta kysyttiin myös kuinka niissä on varauduttu tuleviin korjausinvestointeihin. Kuusi vesiosuuskuntaa vastasi keränneensä korjausinvestointikassaa ja kaksi vastasi, että korjausinvestointeihin ei ole varauduttu tai ei ole ollut mahdollista varautua. Vesiosuuskuntien varautuminen korjausinvestointeihin on esitetty kuviossa 16.

Kuvio 16. Vesiosuuskuntien korjausinvestointikassat n= 8

4.2.8. Vesihuollon tietojen dokumentointi

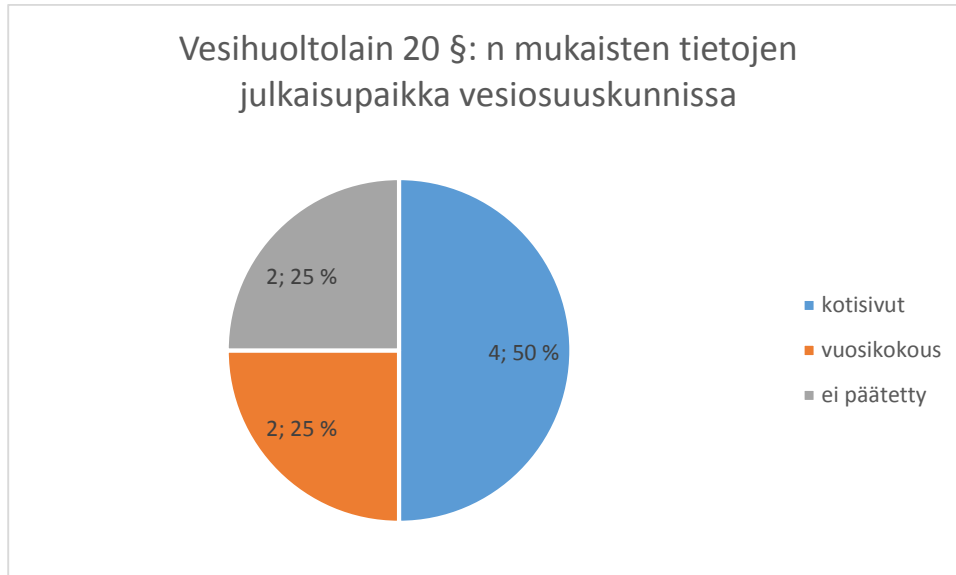
Vesiosuuskunnilta kysyttiin onko VEETI: n eli Vesihuollon tietojärjestelmä otettu niissä käyttöön. Kuten kuviosta 17 käy ilmi, kuusi vesiosuuskuntaa ilmoitti, ettei vesihuollon tietojärjestelmää ole otettu käyttöön. Yksi näistä vesiosuuskunnista vastasi myös, että vesihuollon tietojärjestelmä ei koskisi vesiosuuskuntaa. Kaksi vesiosuuskuntaa vastasi, että asia on vireillä.

Kuvio 17. Vesihuollon tietojärjestelmän käyttöönotto vesiosuuskunnissa n= 8

Seuraavana kysyttiin, missä ja miten vesiosuuskunnat aikovat julkaista vesihuoltolain 20 §:n mukaiset tiedot. Vastanneista neljä ilmoitti, että tiedot aiotaan julkaista vesiosuuskunnan kotisivuilla. Kaksi vesiosuuskuntaa vastasi, että tiedot julkaistaan vuosikokouksen yhteydessä. Kaksi vesiosuuskuntaa vastasi, ettei tietojen julkaisemisesta ole vielä tehty päätöstä. Lainsäädännön vaatimukset huomioon ottaen riittävä vesihuoltolain 20 §:n mukaisten tietojen julkaisupaikka olisivat esimerkiksi kotisivut, mutta ainoastaan kokouksessa julkaistuja tietoja ei voida vielä pitää riittävänä toimenpiteenä. Vesihuoltolain 20 §:n mukaisten tietojen julkaiseminen vesiosuuskunnittain on esitelty kuviossa 18.

Vesihuoltolaitoksen tulee julkistaa tietoverkossa 20 §:ssä tarkoitetut tilinpäätöstiedot ja 20 §:ssä tarkoitettu toimintakertomus. Lisäksi laitoksen tulee julkistaa tietoverkossa vesihuollon toimitusehdot ja hinnoitteluperusteet sekä vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut (VHL 119/2001 20 § c).

Kuvio 18. Vesihuoltolain 20 §: n mukaisten tietojen julkaisu vesiosuuskunnissa n= 8

4.3. Vesiosuuskuntien välinen yhteistyö ja tulevaisuuden suunnitelmat

Vesiosuuskunnilta kysyttiin nykyisestä yhteistyöstä muiden vesihuollon toimijoiden kanssa sekä vesiosuuskuntien tulevaisuuden suunnitelmista. Lisäksi kysyttiin yhteistyön tarpeesta haastateltavien omasta mielestä.

Vesiosuuskunnat 1, 2, 6,7 ja 8 ilmoittivat tekevänsä yhteistyötä Saarijärven Vesihuolto Oy:n kanssa. Kaksi näistä vesiosuuskunnista vastasi, että yhteistyö liittyy käytännössä vesihygieniatöiden ostamiseen. Kolme vesiosuuskuntaa vastasi, että ne ostavat puhtaan veden Saarijärven Vesihuolto Oy: ltä. Kaksi vesiosuuskuntaa ilmoitti ostavansa puhtaan veden lisäksi varaosia ja tarvikkeita Saarijärven Vesihuolto Oy:ltä. Vesiosuuskunta 8 on rakentanut verkostoa yhteistyössä vesiosuuskunta 6:n kanssa.

Kaksi vesiosuuskuntaa vastasi kysymykseen, että niillä on keskinäistä puhtaan veden myyntiä. Yksi vesiosuuskunnista ilmoitti yhteistyökumppaneikseen Karstulan kunnan ja Saarijärven kaupungin, joilta vesiosuuskunta ostaa talousvettä. Yksi vesiosuuskunnista taas tarkensi, että niiden yhteistyö toisen vesiosuuskunnan kanssa koskee huoltoimenpiteitä. Yksi vesiosuuskunta vastasi, että yhteistyötä ei ole tehty.

Viisi vesiosuuskuntaa suunnitteli henkilöstön vaihtumista tulevaisuudessa. Yksi näistä suunnitteli lisäksi vesihuollon vastuun siirtämistä Saarijärven kaupungille tai ja Saarijärven Vesihuolto Oy: lle sekä aikoi keskittyä jatkossa viemäröintiin. Vesiosuuskunta 5 ehdotti, että hallinto tulisi pitkällä aikavälillä ulkoistaa, jolloin olisi toiminnassa Saarijärven kaupungin vesiosuuskuntien yhteinen organisaatio.

Näiden lisäksi vesiosuuskuntien toiveita olivat uusien liittyjien löytäminen, vararahas-
ton kartuttaminen, aggregaattisysteemin hankkiminen, säännöllisemmät huollot, suunnitelmallisuuden lisääminen sekä verkostokarttojen muuttaminen sähköiseen muotoon.

Haastatelluista vesiosuuskuntien edustajista viisi oli sitä mieltä, että yhteistyötä muiden vesihuollon toimijoiden kanssa halutaan lisätä. Näissä vastauksissa mainittiin tal-
kootoiminnan yhteistyön lisääminen, putkien ja laitteiden yhteishankintojen tekemi-
nen, paikallinen yhteinen päivystystoiminta, paikallisten palveluiden lisääminen sekä hallinnon yhdistäminen vesiosuuskuntien kesken. Vesiosuuskunta 5:n edustaja kertoi toivovansa, että rakennettaisiin Saarijärveltä Kalmarin kylälle ulottuva vesilinja huol-
tovarmuuden parantamiseksi. Kolme vesiosuuskunnan edustajaa katsoi, ettei niillä olisi tulevaisuudessa tarvetta yhteistyön lisäämiselle.

5 Johtopäätökset

Vastauksena tutkimuskysymykseen, mikä on Saarijärven kaupungin alueen vesiosuus-
kuntien talouden tila ja ovatko nykyisen toiminnan taksat kattaneet nykyisen toimin-
nan käyttökustannukset, voidaan kyselyiden tulosten perusteella todeta, että vesi-
osuuskuntien nykyiset taksat ovat tosin kattaneet nykyisen toiminnan käyttökustan-
nukset, mutta toisaalta tältä pohjalta ei voida vielä vetää suoraa johtopäätöstä siitä,

että vesiosuuskuntien taloudellinen tilanne olisi hyvä. Toisaalta vesiosuuskuntien edustajista useat suhtautuivat luottavaisesti vesiosuuskunnan nykyiseen talouden tilanteeseen ja tulevaisuuden näkymiin.

Muutoin talouden tilasta kertoo se, että suurin osa vesiosuuskunnista oli varautunut tuleviin investointeihin keräämällä korjausinvestointikassaa. On kuitenkin huomionarvoista pohtia, onko korjausinvestointikassoja kerrytetty riittävälle tasolle, jotta niiden avulla voitaisiin varautua kaikkiin tuleviin korjausinvestointeihin. Vesiosuuskunnista useat olivat täysin velattomia ja toisilla vieraan pääoman määrä oli vielä melko kohtuullisella tasolla, mutta tämäkään tieto ei vielä suoraan kerro vesiosuuskuntien talouden tilanteesta. Voidaan jopa kyseenalaistaa, ovatko kaikkien vesiosuuskuntien talousveden hinnat niin riittävällä tasolla, että niistä kertyisi vielä kohtuullista tuottoa pääomalle. Mikäli vesiosuuskunnilla on periaatteena, että maksuilla saadaan juuri katettua vesiosuuskuntien tavanomaisesta toiminnasta aiheutuvat kustannukset, voidaan jälleen kysyä, onko vesiosuuskunnissa varauduttu yllättäviin korjaustarpeisiin? Kuten esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, jos vedenottamon laitteisto särkyisi.

Toisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää, mitä hyötyä vesiosuuskuntien yhteistyö hallinnossa voisi tuoda. Kyselyiden tuloksista päätellen hallinnollisesta yhteistyöstä olisi hyötyä ainakin niille vesiosuuskunnille, joilla on vuotuisia kustannuksia sekä hallinnossa, kirjanpidossa että laskutuksessa. Vähäiset hallinnon, kirjanpidon ja laskutuksen vuosikulut johtuvat luultavasti siitä, että hallinnon, kirjanpidon ja laskutuksen hoitaminen ainakin osittain talkootyöllä on laskenut kustannuksia. Syynä pieniin vuosikuluihin voisi olla myös se, että kaikkia kustannuksia ei olekaan kirjattu ylös. Kustannusten vähentämiseksi voidaan ehdottaa vesiosuuskuntien yhteistyötä yksityisen sektorin palveluntarjoajan kanssa.

Yhteistyössä yksityisen sektorin palveluntarjoajien kanssa päätösvalta ja vastuu vesihuollosta pysyvät osuuskunnan tai yhtymän vastuuhenkilöillä, mutta tiettyjä toimintoja hoitaa yksityinen yritys. Yksityiselle toimijalle voidaan antaa hoidettavaksi esimerkiksi asiakaspalvelu ja laskutus, operointi sekä kunnossapito. Palvelut ostetaan

sopimus pohjaisesti, joten yhteistyön voi ehtojen puitteissa lopettaa, jos se ei ole toiminut (Luukkonen, 2013, 11.)

Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli tutkia Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskuntien käytännön yhteistyömahdollisuuksia hallinnossa ja palveluissa sekä pohtia vaihtoehtoisia tapoja hallinnon ja palveluiden järjestämiseen. Kyselyyn saatujen vastausten perusteella vesiosuuskunnat olivat järjestäneet hallinnon, kirjanpidon ja laskutuksen joko täysin itsenäisesti, tilitoimiston kautta tai käyttäen molempia. Kyselyissä tuli myös ilmi vesiosuuskuntien henkilöstön ikääntyminen. Ratkaisuna hallinnon, kirjanpidon ja laskutuksen järjestämiseen saattaisi olla vesi-isännöinti.

Kaiken kaikkiaan kyselyistä saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että 8: sta vesiosuuskunnasta 5 oli valmiita hallinnon tai palveluiden yhteistyön lisäämiseen. Näistä vesiosuuskunnista kolme oli keskittynyt sekä puhtaaseen veden jakeluun että jäteveden viemärointiin. Hallinnon yhteistyö tai yhdistäminen, yhteistyö talkootöissä sekä yhteisen päivystystoimijan käyttäminen olisivat mahdollisia vaihtoehtoja näiden vesiosuuskuntien yhteistyön lisäämiselle. Vastausten mukaan useat vesiosuuskunnat tekevät jossakin muodossa yhteistyötä Saarijärven Vesihuolto Oy:n kanssa.

Saarijärvellä 19.1.2016 pidetyssä palaverissa Saarijärven Vesihuolto Oy:n toimitusjohtaja Tuomo Vilkkilä toivoi selvitetävän, mitä palveluja Saarijärven Vesihuolto Oy voisi tarjota Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskunnille (Vilkkilä, 2016). Tällöin voisi olla mahdollista, että Saarijärven Vesihuolto Oy tarjoaisi päivystystoimijan palveluita Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskunnille. Toisaalta yksi vesiosuuskunnista ehdotti myös putkien ja laitteiden yhteishankintaa.

Osa vesiosuuskunnista ilmoitti vastauksissaan hankkineensa tarvikkeita Saarijärven Vesihuolto Oy:ltä. Näin ollen Saarijärven Vesihuolto Oy voisi halutessaan tarjota vesiosuuskunnille putkia ja laitteita yhteistilauksena. Vesiosuuskunnista neljällä oli verkoston rakentamisvuosi välillä 1987- 1991, jolloin näiden vesiosuuskuntien verkostojen tulevat peruskorjaukset ajoittuisivat todennäköisesti samalle vuodelle. Kahdessa vesiosuuskunnassa taas verkoston rakentamisvuosi ajoittui välille 2000- 2002. Tällöin

putkien ja laitteiden yhteishankinta Saarijärven Vesihuolto Oy:ltä voisi tulevaisuudessa olla yhteistyön mahdollisuus näiden vesiosuuskuntien kesken.

Kyselyiden perusteella osoittautui, että neljä osuuskuntaa oli täysin velattomia. Näiden vesiosuuskuntien hallinnoinnin, kirjanpidon ja laskutuksen vuosikulut olivat 500€, 750€, 1744€ ja 1200€. Huoltotoiminnan vuosikulut näissä vesiosuuskunnissa olivat 1000€, 2000€, 1000€ ja 500€. Huoltotoiminnan vuosikulujen määrää selittänee ainakin osittainen talkootoiminnan käyttö huoltotöissä, jolloin talkootoiminnan osalta kustannukset jäävät kirjaamatta. Kaksi näistä vesiosuuskunnista näki tarvetta yhteistyön lisäämiselle ja kaksi ilmoitti, ettei yhteistyölle ole tarvetta.

Siitä huolimatta näiden vesiosuuskuntien välinen hallinnon yhteistyö saattaisi olla yksi ratkaisu toiminnan kehittämiseksi. Myös kyselyissä esiin tullut henkilöstön ikääntymiseen liittyvä ongelma näissä vesiosuuskunnissa puoltaisi yhteistyön lisäämisen tarvetta. Hallinnon yhteistyö keventäisi vesiosuuskuntien henkilöstön työtaakkaa ja siten parantaisi huoltovarmuutta.

Kyselyiden vastauksista voi päätellä myös sen, että kaikilla vesiosuuskunnilla ei ole vielä tarkkaa käsitystä vesihuoltolainsäädäntöön pohjautuvista velvoitteista, kuten toiminta-alueesta, vesihuollon tietojärjestelmästä ja vesihuoltolain 20 §:n mukaisista velvoitteista. Kaupunki on kuitenkin vahvistanut jokaiselle vesiosuuskunnalle toiminta-alueen, joten lain mukaan vesiosuuskuntien täytyy ottaa vesihuollon tietojärjestelmä käyttöön viimeistään 31.12.2016. Yksi haastateltavista vesiosuuskunnan edustajista totesi tarvitsevänsä henkilöä tarvittavien tietojen siirtämiseen vesihuollon tietojärjestelmään vuoden 2016 aikana. On toisaalta syytä pohtia vesiosuuskuntien ikääntyvän henkilöstön osaamisen riittävyyttä suhteessa vesihuoltolainsäädännön velvoitteiden toteuttamiseen aikataulujen mukaisesti.

6 Pohdinta

Tutkimus onnistui siinä määrin hyvin, että vesiosuuskuntien kyselyt saatiin suoritettua aikataulun mukaisesti ja niihin annettiin runsaasti vastauksia. Toisaalta vastausten saaminen vertailukelpoisiksi tuotti ongelmia. Tämä tuli ilmi eritoten kun vesiosuuskuntien perusmaksuista osa oli arvonlisäverollisia ja osalla vesiosuuskunnista ei ollut arvonlisäverovelvollisuutta lainkaan. Myös oman pääoman ja vieraan pääoman määrien saattaminen vertailukelpoisiksi oli haasteellista johtuen siitä, että tiedot olivat peräisin eri vuosien taseista. Mikäli tutkimuksen tekeminen aloitettaisiin uudestaan, muotoilisin jo alussa vesiosuuskuntien haastattelukysymykset tarkemmiksi, sillä vesiosuuskuntien edustajille oli tehtävä erikseen tarkentavia kysymyksiä puhelimitse. Tutkimuksen reliabiliteetin eli mittaustulosten toistettavuuden voidaan katsoa toteutuneen varsin hyvin. Tämä voidaan perustella sillä, että kaksi arvioijaa on voinut saada samoja tuloksia ja siten, että samoja henkilöitä on haastateltu uudelleen puhelimitse ja saatu samanlaisia vastauksia. Tutkimuksen toistettavuutta ja pätevyyttä käsitellään seuraavassa:

Reliaabelius voidaan selvittää eri tavoilla. Kahden tutkijan saadessa saman tuloksen, voidaan todeta, että tulos on reliaabeli, tai mikäli sama henkilö on tutkittavana useita kertoja tuloksen pysyessä edelleen samana, voidaan taas todeta, että tulokset ovat reliaabeleita (Hirsjärvi, 2013, 231).

Sen sijaan tutkimuksen validius eli pätevyys on riippunut esimerkiksi siitä, ovatko kyselyihin vastanneet käsittäneet oikein kyselylomakkeissa olleet kysymykset. Toisaalta kyselyiden jokaiseen kysymykseen saatiin vastaukset.

Mittarit ja menetelmä joskus eroavat siitä todellisuudesta, jota tutkija ajattelee tutkivansa. Kuten silloin, kun kyselylomakkeiden kysymyksiin löydetään vastaukset, vaikka vastaajat ovat mahdollisesti tulkinneet kysymyksiä eri tavalla kuin tutkija (Hirsjärvi 2013, 231- 232).

Tutkimuksen aikana ei varsinaisesti tullut esille uusia jatkotutkimusaiheita, vaikka toisaalta työn alussa mainittiin mahdollisesta tutkimuksesta, joka keskittyisi Ryöppälän-Kallinkosken Vesihuolto-osuuskunnan toimintaan.

Tutkimuksen tulokset ovat jossain määrin samansuuntaisia vesiosuuskuntien yhteistyömahdollisuuksista tehtyjen aikaisempien tutkimusten kanssa. Tulosten mukaan Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskunnat olivat tehneet yhteistyötä sekä keskenään, että myös Saarijärven kaupungin ja Saarijärven Vesihuolto Oy:n kanssa. Vesiosuuskuntien yhteistyöhön on viitattu myös aikaisemmissa tutkimuksissa:

Svoskin mukaan vesiosuuskuntien keskinäisessä sekä kuntien vesiosuuskuntien välisessä yhteistyössä on suuria alueellisia eroja. Pisimmällä vesiosuuskuntien välinen yhteistyö on Keski-Suomessa, jossa vesiosuuskunnat hankkivat keskenään esimerkiksi huoltopalveluita (Luukkonen, 2013, 18).

Kun pohditaan tutkimuksen tulosten yhteyttä teoriaperustaan laajemmin, voidaan löytää sekä yhtäläisyyksiä että eroavaisuuksia vesiosuuskuntien yhteistyöhalukkuuden suhteen. Saarijärven kaupungin alueella toimivista vesiosuuskunnista 2 ilmoitti selkeän kantansa, että yhteistyötä Saarijärven kaupungin kanssa tulisi syventää ja näillä vesiosuuskunnissa olikin myös nykyistä yhteistyötä Saarijärven kaupungin kanssa. Nykyistä yhteistyötä ja tulevan yhteistyön mahdollisuuksia voidaan vertailla esimerkiksi Pirkanmaalla toimivien vesiosuuskuntien tilanteeseen:

Kunnan vesihuoltolaitos puoltaa vesiosuuskuntien sulautumista sen organisaatioon. Yksi Lempäälässä toimivista vesiosuuskunnista on jo ilmoittanut kunnalliselle vesihuoltolaitokselle olevansa halukas yhdistymiseen Kunnan mukaan kolme muuta vesiosuuskuntaa on mahdollisia liittymiä (Luukkonen, 2013, 42.)

Lempäälässä tilanne on otollinen kunnan vesihuoltolaitoksen ja vesiosuuskuntien yhdistymisneuvotteluille, koska kunnassa toimivat vesiosuuskunnat eivät vastusta liittymistä kunnan laitokseen, jos sopimusehdoissa saadaan yhteisymmärrys (Luukkonen, 2013, 43.)

Pienet vesiosuuskunnat ovat toivoneet yhdistymistä Virtain vesiosuuskuntaan. Virtain vesiosuuskunta myy pienille vesiosuuskunnille vettä, ja tekee myös muunlaista yhteistyötä (Luukkonen, 2013, 55.)

Kyselyiden vastausten pohjalta on myös tullut ilmi, että vesiosuuskunnissa vaadittaisiin lisää panostusta, jotta henkilöstön määrä ja osaaminen riittäisi suhteessa vesihuoltolainsäädännön velvoitteiden täyttämiseen. Tutkimuksessa saavutettiin uutta tietoa Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskunnista. Saaduista vastauksista huolimatta on tullut selville, että jokaisella Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskunnalla on Saarijärven kaupungin vahvistama toiminta-alue (Laitinen, K., Niskanen, V. 2016). Jokainen vesihuollon toimija, jolla on kunnan vahvistama toiminta-alue, luokitellaan vesihuoltolaitokseksi.

Tutkimuksessa tuli myös selville Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskunnista se, että vaikka jokaisella niistä on kaupungin vahvistama toiminta-alue ja siten jokainen niistä luokitellaan vesihuoltolaitokseksi, on niissä kuitenkin pakollinen Vesihuollon tietojärjestelmä jäänyt toistaiseksi ottamatta käyttöön. Tutkimuksessa on paljastunut myös, että vesihuoltolain 20 §:n mukaisten tietojen julkaisupaikka on ollut vielä muutamalla vesiosuuskunnalla puutteellinen. Vesiosuuskunnissa tulisikin toimeenpanna vesihuoltolain 20 §:n mukaisten tietojen julkaisu esimerkiksi vesiosuuskuntien omille verkkosivuille.

Kyselyiden tulosten pohjalta on myös syytä pohtia syvemmin talkootyön osuutta hallinnon, kirjanpidon, laskutuksen sekä huolto ja- päivystystoiminnan vuosikuluissa. Tarkasteltaessa hallinnon vuosikuluja liittyjäkohtaisesti, on huomattavaa (ks. Kuvio 6) että vuosikulut olivat suurimmat niissä vesiosuuskunnissa, joissa hallinto, kirjapito ja laskutus oli osin tai kokonaan ulkoistettu. Pienimmät liittyjäkohtaiset hallinnon vuosikulut löytyivät niiltä pienemmiltä vesiosuuskunnilta, joissa talkootyön osuus oli suuri. Päivystystoiminnan liittyjäkohtaisissa vuosikuluissa on nähtävissä, että vesiosuuskunta 7, jossa käytettiin ulkopuolista huoltopäivystäjää olivat suurimmat vuosikulut. Myös päivystystoiminnan vuosikulut verkostokilometrejä kohti sekä huoltotoiminnan

vuosikulut liittyjää kohti ja verkostokilometrejä kohti olivat vesiosuuskunta 7:llä suurimmat. Siten on pääteltävissä, että pienimmillä vesiosuuskunnilla ei ole välttämättä taloudellisesti mahdollista palkata yhteistä huoltopäivystäjää.

Kaiken kaikkiaan vesiosuuskuntien kyselyihin saatujen vastausten sekä mahdollisten yhteistyön vaihtoehtojen perusteella näyttäisi siltä, että vesi-isännöinti olisi toimiva keino parantaa vesiosuuskuntien hallinnon ja palveluiden toimintoja.

Vesi-isännöinnissä päätösvalta olisi edelleen vesiosuuskuntien hallituksilla, mutta vesi-isännöitsijää olisi mahdollista käyttää apuna ainakin kokousten järjestämisessä, tilinpäätöksisten, laskutuksen sekä määräaikaishuoltojen hoitamisessa. Koska Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskunnissa henkilöstö on ikääntynyt, voitaisiin tällä tavalla panostaa huoltovarmuuden parantamiseen.

Vesiosuuskunnissa juoksevien asioiden järjestäminen koskisi asiakaspalvelua ja poikkeustilanteista tiedottamista, kokousasiakirjojen koostamista ja kokousten järjestämistä, tilinpäätösten tekemistä tai säännöllisten huoltojen hoitamista. Vesi-isännöinti voisi täten olla yksi keino löytää sekä talous- että vesihuoltoalan ammattilaisia hoitamaan vesiosuuskuntien asioita (Luukkonen, 2013).

Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskuntien tapauksessa mahdollisia vesi-isännöintipalveluiden tarjoajia voisivat olla esimerkiksi Saarijärven kaupunki, Saarijärven Vesihuolto Oy tai VOK Huoltopalvelut Oy. Mikäli paikallisten toimijoiden keskuudesta ei löydy valmiuksia vesi-isännöinnin järjestämiseen, on syytä pohtia tässä yhteydessä uuden vesihuoltoalan yrittäjyyden syntymistä Saarijärvelle. Jotta Saarijärvelle voitaisiin perustaa vesi-isännöintipalveluita tarjoava yritys, täytyisi löytää riittävän monta vesiosuuskuntaa, jotka käyttäisivät vesi-isännöitsijän palveluita. Jos vesiosuuskunnat aikovat säilyä itsenäisinä, niillä täytyy olla jatkossakin niin paljon tekemistä, että niiden henkilöstö työllistyisi täysipäiväisesti (Tannermäki, 2016.)

Hallituksen jäsenten hoitaessa vesiosuuskunnan hallintoa, heidän on täytynyt käyttää siihen myös omaa työ- ja vapaa-aikaansa, koska viranhaltijat ovat usein tavoitetta-

vissa ainoastaan virka-aikana. Kun juokseva hallinto jätetään ammattilaisten hoidettavaksi, voi hallitus keskittyä päätöksenteon hoitamiseen. Vesi-isännöitsijän tärkein tehtävä on informoida vesiosuuskunnan hallitusta lainsäädännön velvollisuuksista ja niiden muutoksista ja valvoa, että lainsäädäntöä noudatetaan (Yildirim, 2013).

Näin ollen vesi-isännöitsijän palveluiden käytöllä saataisiin sekä helpotettua vesiosuuskuntien hallitusten työtaakkaa, että kyettäisiin myös toteuttamaan tehokkaammin niitä kasvavia velvoitteita, joita vesihuoltolainsäädäntö vesiosuuskuntien toiminnalle on asettanut. Aika näyttää, onko vesiosuuskuntien mahdollista vielä säilyä täysin itsenäisinä toimijoina, vai onko välttämätöntä tarttua tarjolla oleviin yhteistyön mahdollisuuksiin, jotta Saarijärven kaupungin alueen vesiosuuskunnat kykenevät varmistamaan tehokkaat vesihuoltopalvelut Saarijärven asukkaille myös tulevaisuudessa.

Lähteet

.....

Belinskij, A. 2015. Vesihuoltolakiopas 2015. Maa- ja metsätalousministeriö. Viitattu 8.4.2016. http://mmm.fi/documents/1410837/1720364/MMM_5_2015.pdf/383bfb97-d522-49de-9602-46fbb958cb4a

Haapakoski, T. 2016. Länsi-Kalmarin vesiosuuskunnan puheenjohtaja. Suullinen tiedonanto 29.4.2016.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15-17. uud. p. Helsinki: Tammi.

Kautto, T. 2016. Osuuskunta Peltokylä-Häkkilän puheenjohtaja. Suullinen tiedonanto 29.4.2016.

Koskela, J. 2012. Siilinjärvellä toimivien vesiosuuskuntien tulevaisuus. Opinnäytetyö. Savonia ammattikorkeakoulu. Viitattu 8.4.2016 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/44595/Koskela_Juho.pdf?sequence=1

Laitinen, K. Saarijärven kaupungin ympäristösihteerin. Suullinen tiedonanto 4.4.2016.

Liimatainen, K. Kekkilän vesiosuuskunnan puheenjohtaja. Suullinen tiedonanto 29.4.2016.

Luukkonen, H. 2013. Vesihuoltolaitosten yhteistyön kehittäminen. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Viitattu 11.4.2016.

Nikkilä, J. 2016. Ryöppälä-Kallinkosken vesihuolto-osuuskunnan osakas. Suullinen tiedonanto 29.4.2016.

Niskanen, V. Saarijärven kaupungin maanrakennusmestari. Suullinen tiedonanto 4.4.2016.

Pimiä, N. 2015. Pienten vesihuoltolaitosten ostopalvelut. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä. Viitattu 10.4.2016 <http://www.jamk.fi/globalassets/tutkimus-ja-kehitys--research-and-development/tki-projektien-lohkot-ja-tiedostot/vesihuolto-hanke/raportit/pienten-vesihuoltolaitosten-ostopalvelut-raportti-sahkoinen.pdf>

Tannermäki, M. 2016. Hoikankylän Vesiosuuskunnan puheenjohtaja. Suullinen tiedonanto 29.4.2016.

Tannermäki, M. 2016. Hoikankylän Vesiosuuskunnan puheenjohtaja. Suullinen tiedonanto 3.3.2016.

L 22.8.2014/681. Laki vesihuoltolain muuttamisesta. Viitattu 1.4.2016. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010119#L4> , ajantasainen lainsäädäntö.

Valkola, E. 2016. Osuuskunta Läikäyksen puheenjohtaja. Suullinen tiedonanto 29.4.2016.

Vasama, E. Varför samarbetar inte staden med oss?. 2014. YLE Itä-Uudenmaan verkkosivuilla. Julkaistu 13.2.2014. Viitattu 27.4.2016 <http://svenska.yle.fi/artikel/2014/02/13/varfor-samarbetar-inte-staden-med-oss>

Vesihuoltolaitostietojärjestelmä (VEETI) –ohjeita tiedontuottajille. 2015. Valtion ympäristöhallinnon yhteisessä verkkopalvelussa. Julkaistu 2.9.2015. Viitattu 11.4.2016 [http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kartat_ja_tilastot/Tietojarjestelmat/Vesihuoltolaitostietojarjestelma_VEETI_\(35455\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kartat_ja_tilastot/Tietojarjestelmat/Vesihuoltolaitostietojarjestelma_VEETI_(35455))

Vesihuoltolaki 119/2001 18 §. Viitattu 1.4.2016. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010119#L4> , ajantasainen lainsäädäntö.

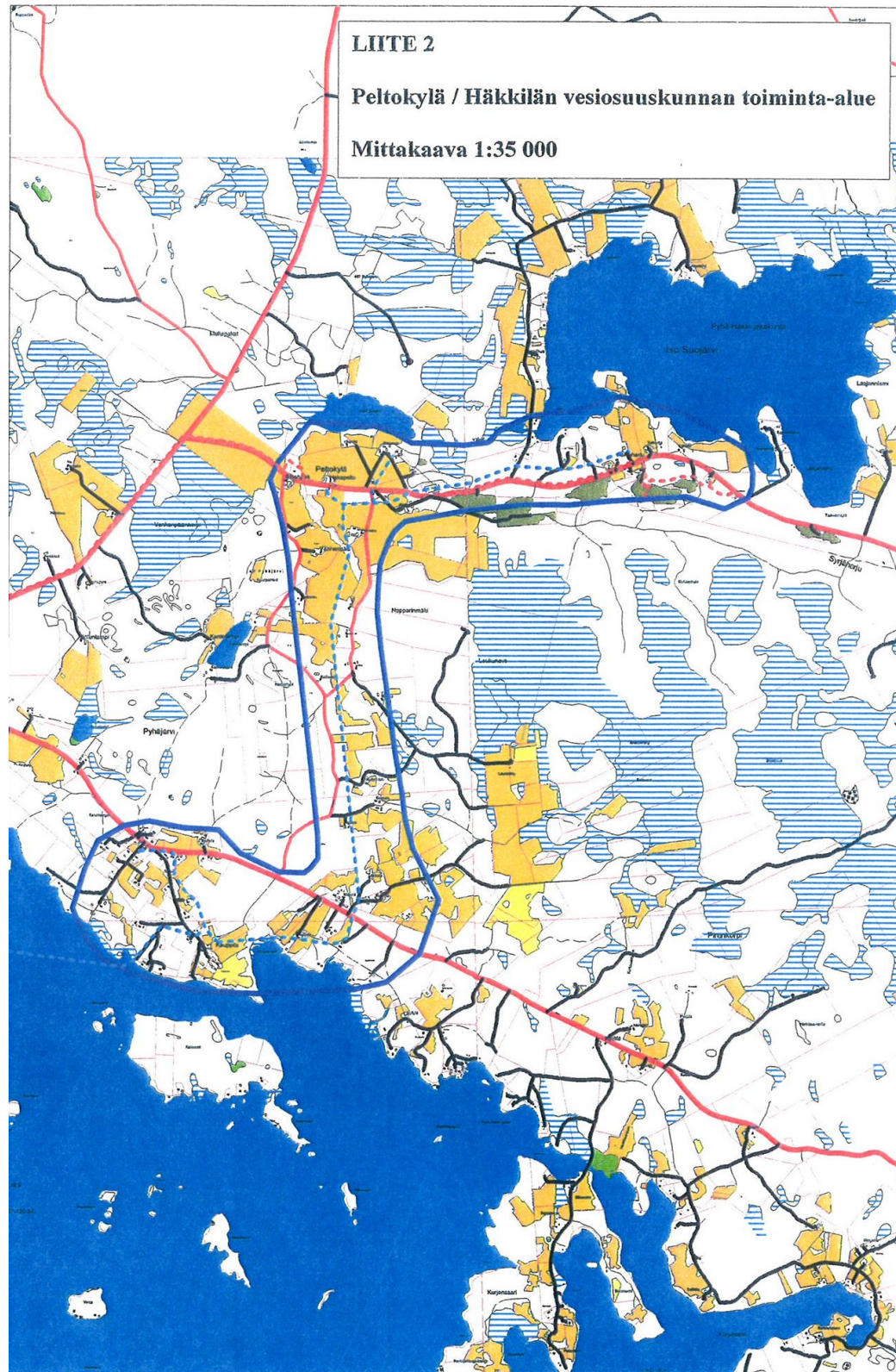
Vilkkilä, T. 2016. Saarijärven Vesihuolto Oy:n toimitusjohtaja. Palaveri 19.1.2016.

Vesihuoltolaitoksen maksut. N.d. Vesilaitosyhdistyksen verkkosivuilla. Viitattu 25.4.2016. http://vvy.fi/vesihuolto_linkit_lainsaadanto/vesihuoltolaitosten_hallinto_ja_talous/maksut

Yildirim, M. 2013. Vesi-isännöinnin palvelukuvaus. Julkaistu 24.10.2013. Suomen vesi-isännöinti. Lemu. Viitattu 14.5.2016. http://www.nummimaenvesiosuus-kunta.fi/archive/SVI_isannoinnin_tehtavakuvaus.pdf

Liitteet

Liite 1. Esimerkki vesiosuuskunnan toiminta-alueesta

Liite 2. Vesiosuuskuntahaastattelun kyselylomake

Saarijärven vesiosuuskuntaselvitys:

Kysely

Peruskysymykset:

- 1) Vesiosuuskunnan nimi? Perustamisvuosi?
- 2) Jäsenten määrä?
- 3) Onko vesiosuuskunnalla vahvistettu toiminta-alue?
- 4) Talousveden liittymien määrä?
- 5) Jäteveden liittymien määrä?
- 6) Verkoston rakentamisvuosi?
- 7) Verkoston pituus?

Huolto ja ylläpito:

Yleiskysymykset

- 8) Paljonko toimitetaan talousvettä vuosittain?

9) Paljonko toimitetaan jätevettä vuosittain?

10) Paljonko vettä on ostettu/pumpattu ja paljonko on laskutettu asiakkailta?

11) Milloin on suoritettu viimeisin peruskorjaus? (*verkosto, pumppaamot?*)

12) Milloin vesiosuuskunnan vesihuolto laitteet on hankittu tai viimeksi uusittu?

Huolto ja ylläpito

13) Onko olemassa ajantasaista huoltosuunnitelmaa?

14) Tehdäänkö säännöllisiä huoltoja?

15) Suoritetaanko huolto itse vai käytetäänkö ostopalveluita? (*Jos itsenäisesti, niin kuka/ketkä osuuskunnassa vastaavat huollosta? Jos ostopalveluna, niin miltä yritykseltä? Mitkä huoltotoimet hoidetaan itse ja mitkä ostopalveluna?*)

16) Jos on kiinteistöpumppaamoita niin vastaako niiden huollosta osuuskunta vai kiinteistö?

17) Onko etävalvonta ja /tai etäohjauslaitteita? (*Jos on, mitä?*)

18) Onko etäluettavia vesimittareita? (*Jos on, kuinka paljon?*)

19) Miten huolto- ja ylläpitotiedot dokumentoidaan ja arkistoidaan? (*Kuka/ketkä hoitavat dokumentoinnin ja arkistoinnin?*)

20) Ovatko verkostokartat ajan tasalla ja paikkaansa pitäviä?

21) Löytyvätkö verkostokartat sähköisessä muodossa?

Häiriötilanteet

22) Onko olemassa hälytysjärjestelmää? *(Jos on, niin kuinka se toimii?)*

23) Kuka/ketkä ovat vastuuhenkilöitä häiriötilanteen sattuessa?

24) Millaisiin toimiin ryhdytään kun häiriö on havaittu?

25) Onko olemassa suunnitelmaa erityistilanteiden varalle?

(Jos vesihuoltolaitoksella on vahvistettu toiminta-alue, tulee vesihuoltolaitoksella olla 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettu suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2016.)

26) Onko desinfiointi mahdollista toteuttaa laitoksen omassa verkostossa?

27) Miten päivystys on järjestetty? *(Kuka/ketkä vastaavat päivystyskäynneistä?)*

28) Kuinka monta vikakorjauskäyntiä on keskimäärin vuodessa?

Hallinto ja talous

Yleiskysymykset

29) Onko VEETI (vesihuollon tietojärjestelmä) otettu käyttöön?

30) Miten ja missä aiotaan julkaista vesihuoltolain 20 c§ mukaiset tiedot?

(Vesihuoltolaitoksen tulee julkistaa tietoverkossa 20 §:ssä tarkoitetut tilinpäätöstiedot ja 20 a §:ssä tarkoitettu toimintakertomus. Lisäksi laitoksen tulee julkistaa tietoverkossa vesihuollon toimitusehdot ja hinnoitteluperusteet sekä vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut.)

Maksut ja hinnoittelu

31) Mihin hinnoittelu perustuu?

32) Paljonko on veden hinta?

33) Paljonko on jäteveden hinta?

34) Paljonko on perusmaksu *(onko eri vedelle ja jätevedelle?)*

35) Paljonko on liittymismaksu vedelle ja mitä siihen kuuluu?

36) Paljonko on liittymismaksu viemäriin? *(Kiinteistöpumppaamo vai pelkkä liittymä?)*

Hallinto ja palvelut

37) Miten vesiosuuskunnan hallinnointi ja laskutus hoidetaan?

38) Paljonko vesiosuuskunnan hallinnosta tulee vuotuisia kustannuksia?

39) Paljonko kirjanpidosta ja laskutuksesta tulee vuotuisia kustannuksia?

40) Paljonko päivystystoiminnasta syntyy kustannuksia vuosittain?

Taloudenhallinta

41) Paljonko vesiosuuskunnalla on omaa pääomaa? (*Verkoston ja laitteiston osuus pääomasta? Osuus- ja jäsenmaksuista kertynyt oma pääoma?*)

42) Kattavatko vesiosuuskunnan nykyiset taksat nykyisen toiminnan käyttökustannukset?

43) Velkojen määrä?

44) Miten tuleviin korjausinvestointeihin on varauduttu?

45) Paljonko huoltotoiminnasta syntyy kustannuksia vuositasolla?

Yhteistyö

46) Tehdäänkö tällä hetkellä yhteistyötä muiden vesiosuuskuntien tai vesihuollotoimijoiden kanssa? (*Minkä tahojen kanssa ja kuinka yhteistyö on toiminut käytännössä?*)

47) Onko omasta mielestänne tarvetta yhteistyölle huollon ja ylläpidon osalta? Entä hallinnon ja talouden osalta (*Jos on, niin millaiselle?*)

48) Millaisia tulevaisuuden suunnitelmia vesiosuuskunnalla on osuuskunnan kehittämisen osalta? (*Onko tiedossa ongelmia mm. verkoston kunnan suhteen, henkilöstön riittävyyden tai ikääntymisen kanssa?*)

Taulukot

Vesiosuusk.	Perustettu	Jäsenten määrä	Talousveden liittymiä	Jäteveden liittymiä	Verkosto (km)
HKM	2002	206	162	190	77
Lanne-Vesi	1986	187	77	172	54,7
Ryöppäälä-Kallinkoski	2006	31	31	31	6,5
Kekkilä	1990	108	108	-	35
Hoikankylä	1998	90	94	-	60
Länsi-Kalmari	2000	74	74	-	27
Peltokylä-Häkkilä	1987	200	68	-	16,5
Läikäys	1989	45	45	-	3,5

Taulukko 1. Kyselyihin osallistuneiden vesiosuuskuntien perustiedot